

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

ANALIZA ANKETE O PERCEPCIJI SUDSKE NEOVISNOSTI EVROPSKE MREŽE SUDSKIH VIJEĆA

Jul 2019.godine

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Ova analiza je produkt Ankete o percepciji sudske neovisnosti, koju je provela Evropska mreža sudskih vijeća (ENCJ) u saradnji sa Visokim sudskim i tužilačkim vijećem BiH (VSTV BiH), kao jednu od aktivnosti Projekta unapređenja kvalitete pravosuđa, finansiranog od strane Vlade Norveške i Holandije. Cilj provođenja predmetne Ankete je procjena stanja neovisnosti sudija.

U okviru Projekta unapređenja kvalitete pravosuđa, VSTV BiH provodi aktivnosti saradnje sa Evropskom mrežom sudskih vijeća po pitanju neovisnosti, odgovornosti i kvalitete pravosuđa.

Cilj navedene saradnje je procjena stanja domaćeg pravosuđa, i to razmatranjem kriterija i indikatora razvijenih u okviru ENCJ, a sve u cilju pripremanja BiH za kandidatski status za EU.

Svi podaci sadržani u predmetnoj analizi nalaze se u Izvještaju ENCJ-a „Neovisnost, odgovornost i kvalitet pravosuđa“ (2018-2019.), a koji je objavljen na stranici VSTV-a, www.pravosudje.ba

I. Anketa među sudijama Evrope

Anketa među sudijama Evrope, a u pogledu percepcije njihove neovisnosti, provedena je po treći put od strane Evropske mreže sudskih vijeća (dalje: ENCJ).

Navedenom anketom, od sudija se prije svega tražilo da daju opću ocjenu njihove neovisnosti, ali i da procijene niz aspekata koji mogu uticati na njihovu neovisnost. Osim toga, sudije su kroz anketu pitane da li su različiti sudionici poštovali njihovu neovisnost, bilo da se radi o različitim pravosudnim upravnim organima, izvršnoj i zakonodavnoj vlasti, strankama u postupku, medijima, društvenim mrežama i sl.

U provođenju ankete učestvovalo je 25 država sa ukupno 11 335 sudija.

U prethodno navedenom broju nije sadržana Francuska koja, zbog promjene članstva u Vijeću neposredno prije početka istraživanja, nije učestvovala u istom. Pored Francuske, Poljska također nije učestvovala, budući da njeno Vijeće nije više kvalifikovano za članstvo u ENCJ-u, te je stoga suspendovano. U poređenju sa prethodnim istraživanjem, Albanija, Estonija i Srbija nisu učestvovala u predmetnoj anketi, dok su novi učesnici Grčka, Mađarska, Crna Gora, te Bosna i Hercegovina.

II. Metodologija

Od svih članova i posmatrača ENCJ-a zatraženo je da učestvuju u navedenoj anketi. Iako naša zemlja nema status člana niti posmatrača u ENCJ-u, VSTV BiH je, uzimajući u obzir značaj koji će anketa imati za procjenu neovisnosti bh pravosuđa, zatražilo odobrenje za učešće u predmetnoj anketi, a o čemu je postignut dogovor.

Organi zaduženi za provođenje ankete uputili su dopis, sa pozivom i preporukom predsjednika ENCJ-a, svim sudijama u okviru svoje nadležnosti. Pismo je sadržavalo link na internet stranicu ENCJ-a, koji je nadzirao provođenje ankete. Ispitanici su anketu popunjavali online anonimno i to tako što bi izabrali zemlju u kojoj obavljaju dužnost sudije.

Većina vijeća bila je u mogućnosti da uvodno pismo sa pozivom za učešće u anketi dostavi direktno sudijama, dok su neka od vijeća predmetno pismo morala poslati predsjedniku suda koji ga je zatim distribuirao sudijama svog suda. Također, pojedina vijeća su prije provođenja ankete osigurala saglasnost udruženja sudija njihove zemlje. Anketa je upućena samo sudijama profesionalcima/redovnim sudijama, a ne i sudijama porotnicima.

Kako je navedeno u uvodnom dijelu, predmetnom anketom od sudija se prije svega tražilo da daju opću ocjenu njihove neovisnosti, ali i da procijene niz aspekata koji mogu uticati na njihovu neovisnost. Pored stvarnog funkcionisanja mehanizama neovisnosti, sudije su kroz anketu pitane da li smatraju da njihovu neovisnost poštuju različiti akteri, počevši od različitih upravnih tijela pravosuđa, izvršne i zakonodavne vlasti, stranaka u postupku, te (društvenih) medija i sl.

Pored navedenog, sudije su kroz anketu pitane i o nekim osobnim karakteristikama (spolu i iskustvu), kao i njihovom radu (vrsta suda i područje prava). U osnovi, pitanja u predmetnoj anketi su ista kao i u prethodnoj, s tim da su određena pitanja dodana, a neka brisana.

S tim u vezi, nova pitanja se odnose na promjenu neovisnosti koju su sudije doživjele od preuzimanja dužnosti, kao i pitanja u pogledu obima provedbe sudskih odluka od strane vlade, a koje su protiv interesa vlade. Ovo pitanje se ističe kao veoma bitno, budući da se neovisnost ne može odvojiti od ostatka vlasti. Naime, sudstvo može biti potpuno neovisno, ali

ako se njegove odluke ne provode, neovisnost ne ispunjava svoju svrhu. Pored navedenog, dodana su tri pitanja koja se odnose na odgovornost, dok je brisano pitanje o mogućnostima poboljšanja neovisnosti, budući da se pokazalo komplikovanim i nije imalo dodatnu vrijednost za druga pitanja.

III. Stopa odgovora

Kada je u pitanju stopa odgovora, cilj je postavljen na minimalno 15% anketiranih sudija u odnosu na ukupan broj sudija.¹ U pogledu navedenog, u predmetnom Izvještaju istaknuto je da u 4 zemlje nije postignut postavljeni minimum od 15% sudija koji će učestvovati u anketi, i to u Rumuniji, Hrvatskoj, Njemačkoj i Španiji.

Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, u anketi je učestvovalo oko 387 sudija, što čini oko 38% od ukupnog broja sudija.

U pogledu zemalja regiona broj sudija koji je učestvovao u anketi je:

- Hrvatska – oko 112 sudija (oko 6%)
- Crna Gora – oko 161 sudija (oko 51% sudija)
- Slovenija – oko 199 sudija (oko 24%)

Kada su u pitanju Norveška i Holandija, broj sudija koji je učestvovao u anketi je:

- Norveška oko 342 sudija (oko 63%)
- Holandija – oko 640 sudija (oko 28%)

Zemlja u kojoj je anketiran najveći procenat sudija je Norveška, i to preko 60% sudija. Zatim slijede, Švedska sa oko 55% anketiranih sudija u odnosu na ukupan broj sudija, te Danska sa oko 54% anketiranih sudija.

Karakteristike ispitanika

➤ Spolna struktura

Kada je u pitanju spolna struktura, ukupan prosjek svih anketiranih država pokazuje da je u anketi učestvovao jednak broj žena i muškaraca.

Posmatrajući države pojedinačno, uočava se da je u Bosni i Hercegovini na predmetnu anketu odgovorio veći broj žena (oko 58%).

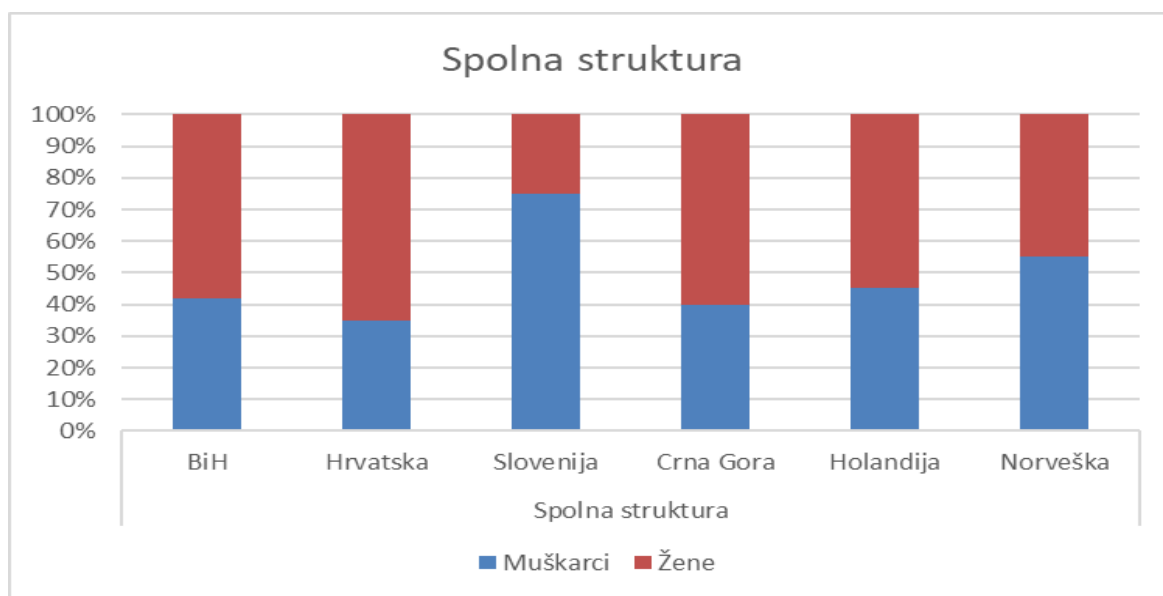
Država u kojoj čak 80% ispitanika čine žene je Latvija.

U pogledu spolne strukture ispitanika zemalja regiona dobijeni rezultati pokazuju da u Sloveniji veći broj ispitanika čine muškarci (oko 75%), dok u Hrvatskoj (oko 65%) i Crnoj Gori (oko 60%) veći broj ispitanika čine žene.

Kada je u pitanju Norveška, neznatno veći broj ispitanika čine muškarci (oko 55%), dok je u Holandiji neznatno veći broj žena među ispitanicima (oko 55%).

¹ broj sudija se zasniva na podacima CEPEJ-a o ukupnom broju profesionalnih/redovnih sudija 2016. godine

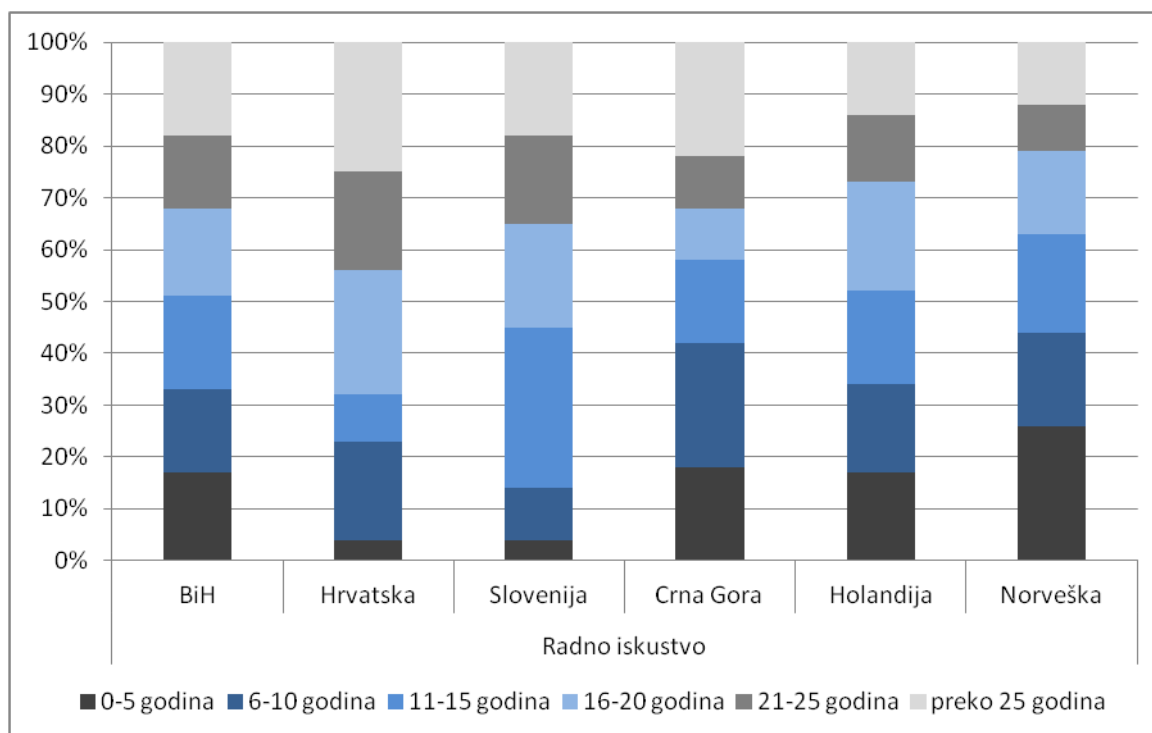
grafikon br.1. spolna struktura

➤ Radno iskustvo

Kada su u pitanju godine radnog iskustva ispitanika, može se reći da je posmatrajući ukupan prosjek svih anketiranih država u anketi učestvovao približno jednak broj ispitanika u svim navedenim kategorijama (radno iskustvo od 0-5 godina, 6-10 godina, 11-15 godina, 16-20 godina, 21-25 godina, te preko 25 godina radnog iskustva).

grafikon br. 2. radno iskustvo

Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, iz Izvještaja proizilazi da je u anketi učestvovao približno jednak broj ispitanika svih prethodno navedenih kategorija radnog iskustva. Neznatno veći broj je onih sa radnim iskustvom od 11 do 15 godina.

U pogledu zemalja regiona, u Hrvatskoj najveći broj anketiranih sudija ima radno iskustvo preko 25 godina, dok je najmanji broj onih, svega oko 5%, sa radnim iskustvom do 5 godina. U Sloveniji, najveći broj anketiranih sudija, oko 30% je sa radnim iskustvom između 11 i 15 godina, dok je najmanji broj onih koji imaju, kao i u Hrvatskoj, do 5 godina radnog iskustva (oko 5%).

U Crnoj Gori, najveći broj anketiranih čine sudije sa radnim iskustvom između 6 i 10 godina (oko 24%), a zatim slijede sudije sa radnim iskustvom preko 25 godina (oko 22% takvih sudija).

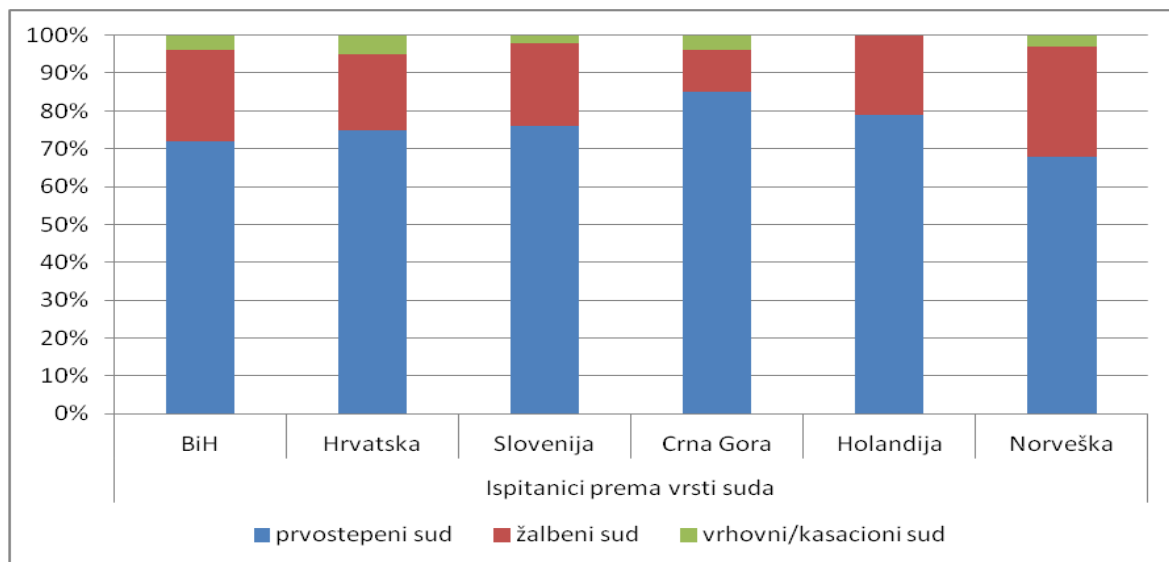
Kada je u pitanju Norveška, najveći broj anketiranih sudija, oko 26%, ima radno iskustvo kao sudija do 5 godina, dok je najmanji broj onih, oko 8%, sa radnim iskustvom između 21 i 25 godina.

U pogledu radnog iskustva sudija iz Holandije koji su učestvovali u anketi, uočava se da je neznatno veći broj onih koji imaju radno iskustvo između 16 i 20 godina (oko 21%), dok je broj sudija iz ostalih kategorija radnog iskustva približno jednak.

➤ Ispitanici prema vrsti suda

U pogledu navedenog parametra, rezultati istraživanja su pokazali da je, posmatrajući ukupan prosjek svih anketiranih država, najveći broj ispitanika (oko 75%) iz sudova prve instance.

grafikon br.3. ispitanici prema vrsti suda

Iz prethodnog grafikona uočava se da je najveći broj anketiranih sudija u Bosni i Hercegovini (preko 70%) iz sudova prve instance, a zatim iz drugostepenih sudova (oko 24%), te vrhovnih sudova (oko 4%).

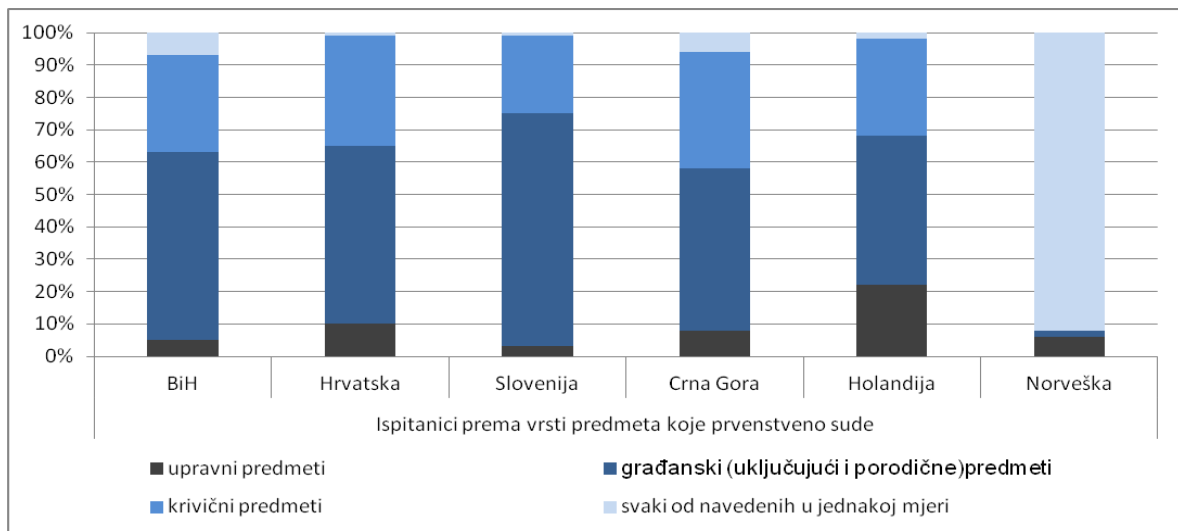
U pogledu navedenog indikatora u zemljama regiona rezultati ankete su pokazali da je u Hrvatskoj i Sloveniji, kao i u našoj zemlji, najveći broj ispitanika iz prvostepnih sudova (preko 70%), dok je u Crnoj Gori taj broj nešto veći i iznosi preko 80%. Također, kao i u našoj zemlji, najmanji broj ispitanika je iz vrhovnih sudova, do 5%.

Kao i u prethodno navedenim zemljama, u Holandiji i Norveškoj najveći broj ispitanika je iz sudova prve instance (Holandija – oko 79% i Norveška – oko 68%). Kada je u pitanju najmanji broj ispitanika s obzirom na sudsku instancu, u Norveškoj su to sudije vrhovnog suda (oko 2%), dok u Holandiji među ispitanicima nije bilo sudija iz vrhovnog suda.

➤ Ispitanici prema vrsti predmeta koje sude

Kada je u pitanju indikator vrste predmeta po kojima ispitanici postupaju, rezultati su pokazali da je, uzimajući u obzir prosijek svih anketiranih država, u prosijeku najveći broj onih koji postupaju u građanskim (uključujući i porodične) predmetima (oko 45%).

grafikon br. 4. ispitanici prema vrsti predmeta koje sude

U pogledu navedenog indikatora, rezultati ankete su pokazali sljedeće, a kako je predočeno i u prethodnom grafikonu:

- u Bosni i Hercegovini najveći broj ispitanika, preko 50% sudi u građanskim predmetima, dok je najmanji broj onih (oko 5%) koji sude u upravnim predmetima. Ostatak ispitanika, njih oko 30%, sudi u krivičnim predmetima, te oko 7% u svim navedenim predmetima u jednakoj mjeri
- U Hrvatskoj najveći broj ispitanika također sudi u građanskim predmetima (oko 55%), zatim u krivičnim predmetima (oko 34% ispitanika), dok najmanji broj ispitanika čine oni koji sude u upravnim predmetima (oko 10%), te oni koji sude u svim navedenim predmetima u jednakoj mjeri (svega 1%)
- U Sloveniji preko 70% ispitanika čine oni ispitanici koji sude u građanskim predmetima, zatim oni ispitanici koji sude u krivičnim predmetima (oko 25%), dok manje od 5% čine ispitanici koji sude u upravnim predmetima, kao i ispitanici koji sude podjednako u svim prethodno navedenim predmetima.

- U Crnoj Gori, polovinu ispitanika čine oni koji sude u građanskim sporovima (oko 50%), preko 30% onih koji rješavaju krivične predmete, te oko 8% onih koji rješavaju upravne predmete. Najmanji broj je onih koji rješavaju sve navedene vrste predmeta (oko 6%),
- Kada je u pitanju Norveška, rezultati su pokazali da oko 92% ispitanika čine one sudije koje rješavaju sve vrste predmeta u jednakoj mjeri, dok ostatak od oko 8% čine ispitanici koji rješavaju građanske i krivične predmete (od čega oko 7% građanske, te oko 1% krivične),
- U Holandiji najveći broj ispitanika čine oni koji rješavaju građanske predmete (preko 40%), zatim oni koji rješavaju krivične predmete (oko 30%), te preko 20% oni koji rješavaju upravne predmete. S druge strane, neznan broj je onih anketiranih sudija koji rješavaju sve prethodno navedene predmete u jednakoj mjeri (oko 2%).

IV. Opća percepcija neovisnosti

Na skali od 0 do 10 bodova anketirane sudije su neovisnost sudija u svojoj zemlji ocijenile u prosijeku između 6.5 i 9.8 bodova.

Od ukupno 25 država, koliko je učestvovalo u anketi, 6 država je ocijenilo neovisnost sudija između 9 i 10 bodova, i to Velika Britanija, Irska, Holandija i skandinavske zemlje (osim Švedske), dok je taj rezultat u tri države (Bugarska, Latvija i Hrvatska) između 6.5 i 7 bodova.

Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, anketirane sudije su neovisnost sudija u svojoj zemlji ocijenile sa 7 bodova. Za razliku od naše zemlje, Slovenija je ocijenila neovisnost sudija u prosijeku između 7.5 i 8 bodova, te Crna Gora između 8. i 8.5 bodova.

Pored navedenog, sudije su kroz anketu upitane da ocijene i svoju ličnu neovisnost. Dobijeni rezultati su mnogo veći od rezultata procjene neovisnosti drugih sudija (prosječno 0.6 bodova).

Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, anketirane sudije su svoju ličnu neovisnost ocijenile više nego neovisnost sudija svoga suda. S tim u vezi, na skali od 0 do 10, sudije bh sudova ocijenile su svoju ličnu neovisnost u prosijeku između 8. i 8.5 bodova.

Slična situacija je i u drugim zemljama, gdje su u Hrvatskoj sudije svoju ličnu neovisnost ocijenile sa 8 bodova, u Sloveniji između 8. i 8.5 bodova, te u Crnoj Gori između 9 i 9.5 bodova.

Predmetna anketa je provedena i ranije u dva navrata, u 2015-toj. i 2017-toj godini, te kako se navodi u Izvještaju, rezultati su približno jednaki rezultatima ostvarenim u posljednjoj anketi. U pogledu ostvarenih rezultata treba istaći da razlike postoje u četiri zemlje, a koje su učestvovala u sva tri istraživanja (promjena od najmanje 0,5 poena). S tim u vezi, u Španiji je došlo do porasta percepcije neovisnosti, u pogledu ocjene generalne neovisnosti sudija, sa 6,6 u 2015.-toj na 7,5 u 2017-toj. i 8,1 u 2019- toj (osobna neovisnost se povećala sa 8,0 na 8,7 i 9,0). Za Slovačku je također zabilježen veliki porast: sa 6,7 na 7,7 i 8,1 (sa 8,0 na 8,9 i 9,1 – osobna neovisnost). Smanjenje se dogodilo u Portugalu: sa 8,1 na 7,9 i 7,5 (sa 9,1 na 8,8 i 8,2 - osobna neovisnost), a u Rumuniji: sa 8,7 na 8,1 i 7,9 (sa 9,4 na 8,9 i 8,9 – osobna neovisnost). Kako je već istaknuto u uvodnom dijelu, Poljska nije učestvovala u ovom istraživanju budući da je suspendovana kao član mreže. Mađarska, kao jedna od zemalja u kojoj su reforme izazvale zabrinutost zbog neovisnosti pravosuđa, po prvi puta ove godine je učestvovala u istraživanju.

Kada je u pitanju percepcija sudija u pogledu povećanja, odnosno smanjenja neovisnosti kroz godine radnog iskustva, iz dobijenih rezultata uočava se da, kod većine zemalja, povećanjem radnog iskustva povećava se i stopa osjećaja neovisnosti.

Naime, to pokazuje da najveći postotak sudija koji smatra da je došlo do poboljšanja neovisnosti ima radno iskustvo preko 25 godina.

S tim u vezi, rezultati ankete za Slovačku pokazuju da najveći procenat sudija koji smatra da je došlo do poboljšanja neovisnosti, čine one sudije koje imaju preko 25 godina radnog iskustva. Također, sudije koje imaju više od 15 godina radnog iskustva iskazali su veliko poboljšanje u pogledu njihove neovisnosti. Za razliku od navedenog, sudije koje su počele sa radom u skorije vrijeme (imaju do 5 godina radnog iskustva), vide manje promjene u pogledu neovisnosti.

Za razliku od svih anketiranih država, a u pogledu navedenog pitanja, samo Mađarska pokazuje drastično drugačije rezultate. Naime, u Mađarskoj najveći procenat sudija koji smatra da je došlo do poboljšanja njihove neovisnosti ima radno iskustvo kao sudija do 5 godina.

U pogledu navedenog, rezultati provedene ankete su pokazali da u Bosni i Hercegovini najveći procenat sudija koji smatra da je došlo do povećanja neovisnosti ima radno iskustvo između 16 i 20 godina. Među ovom kategorijom sudija nije bilo onih koji smatraju da je za vrijeme njihovog obavljanja sudijske dužnosti došlo do smanjenja neovisnosti.

Za razliku od naše zemlje, rezultati u Hrvatskoj, a u pogledu navedenog indikatora, pokazali su da sve anketirane sudije, sa radnim iskustvom do 5 godina, smatraju da je isključivo došlo do poboljšanja neovisnosti. Pored toga, iz Izvještaja proizilazi da u Hrvatskoj nije bilo izjašnjenja, a u pogledu percepcije povećanja ili smanjenja neovisnosti, onih sudija koji pripadaju kategoriji radnog iskustva od 11 do 15 godina.

Kada je u pitanju Crna Gora, rezultati analize su pokazali da sve anketirane sudije sa radnim iskustvom od 6 godina pa nadalje, smatraju da je došlo do povećanja neovisnosti u radu, dok sudije do 5 godina radnog iskustva nisu imale izjašnjenja u pogledu navedenog.

U Sloveniji dobijeni rezultati u pogledu povećanja/smanjenja neovisnosti u radu sudija s obzirom na godine radnog iskustva su skoro identični rezultatima u našoj zemlji. Naime, sudije sa radnim iskustvom od 16 do 20 godina smatraju da je došlo do povećanja neovisnosti u radu, dok je, pozitivan trend zabilježen i kod sudija koje imaju do 5 godina radnog iskustva. Može se reći da takvi rezultati mogu odražavati različite stavove prema modernizaciji pravosuđa.

Za razliku od naše zemlje i zemalja u regionu, rezultati ankete provedene u Holandiji pokazali su da sudije sa radnim iskustvom preko 20 godina smatraju da je došlo do pogoršanja u pogledu neovisnosti u radu, dok sudije sa radnim iskustvom od 6 do 10 godina, njih oko 20% koliko ih je učestvovalo u anketi, smatra da je došlo do poboljšanja neovisnosti u radu.

Za razliku od Holandije, rezultati ankete norveških sudija pokazali su da sve anketirane sudije sa radnim iskustvom od 11 do 15 godina smatraju da je došlo do povećanja neovisnosti u radu, dok sudije koje imaju radno iskustvo preko 25 godina smatraju da je došlo do smanjenja neovisnosti u radu.

V. Aspekti neovisnosti: vezani za predmet

Velika većina sudija u Evropi ne doživljava neprikladan pritisak prilikom donošenja odluka u sudskim postupcima. Naime, u svim anketiranim državama 5% sudija prijavljuje neprikladan pritisak, dok svega 1% njih smatra da se to redovno dešava. Procenat od 10% i više uočava se kod sljedećih država: Hrvatska (15%), Letonija (19%) i Litvanija (13%).

Činjenica da su sudije pod neprikladnim pritiskom ne znači, naravno, da se isti i podvrgnu tom pritisku. Onda kada su sudije pod neprikladnim pritiskom, najzastupljeniji odgovori u svim anketiranim zemljama u pogledu toga ko vrši taj pritisak su, rukovodstvo suda, stranke, druge sudije na istom nivou i (društveni) mediji.

Ukoliko posmatramo vanjske uticaje na neovisnost sudija, isti dovode do pojave korupcije u pravosuđu kao sredstva kojim se nastoji uticati na ishod postupka. U prethodnom istraživanju, u pogledu navedenog, pitanje se odnosilo na primanje mita, dok je u ovom istraživanju primanje mita prošireno i na druge oblike korupcije (prihvatanje nenovčanih poklona ili usluga). S tim u vezi, kao i u prethodnom istraživanju, u pogledu navedenog indikatora mogu se razlikovati tri kategorije država:

1. sudovi u kojima su gotovo sve sudije (96% ili više) sigurne da se korupcija ne događa. (Danska, Finska, Irska, Holandija, Norveška, Švedska i Velika Britanija)
2. sudovi u kojima vrlo mali procenat sudija (2% ili manje) smatra da dolazi do korupcije, a 8% - 15% nije sigurno u pogledu navedenog (Austrija, Belgija, Njemačka i Crna Gora).
3. sudovi u kojima veći procenat sudija smatra da dolazi do korupcije (8% - 41%) i više od 15% (do 50%) nije sigurno u pogledu navedenog (Italija, Bugarska, Hrvatska, Litvanija i Letonija).

Činjenica da su sudije nesigurne u vezi sa postojanjem korupcije u pravosuđu samo po sebi je loš znak. S druge strane, kada sudije vjeruju da se korupcija u pravosuđu dešava, mali postotak je onih koji smatraju da se ista redovno dešava.

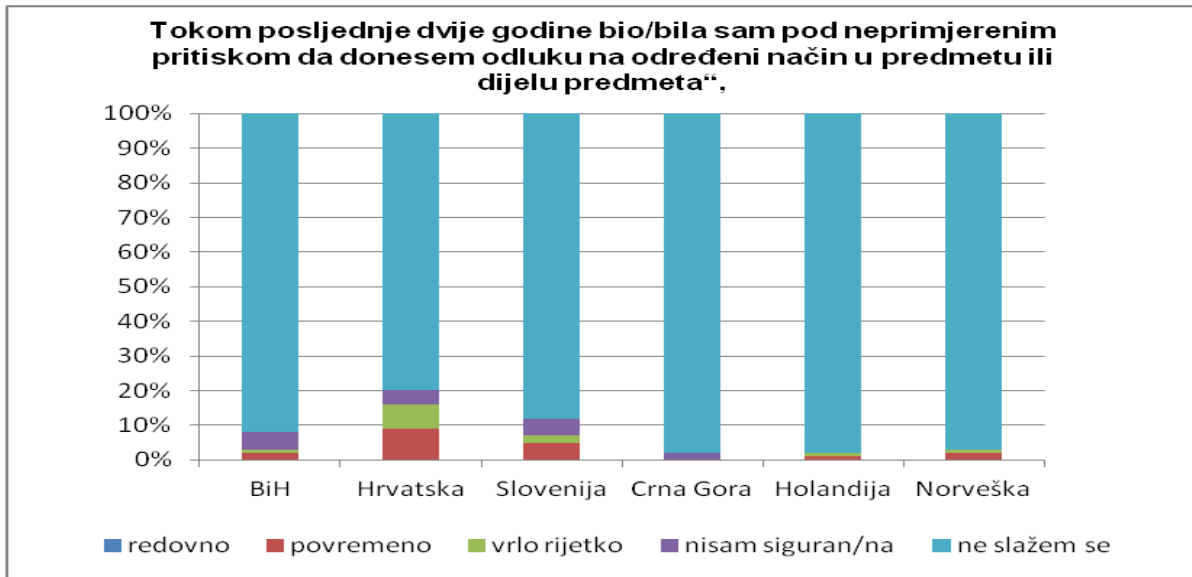
U pogledu navedenog, Italija predstavlja ekstreman slučaj gdje 41% anketiranih sudija vjeruje da se korupcija događa, a pri čemu 26% vjeruje da se to događa vrlo rijetko. Pet zemalja za koje većina sudija navodi da se korupcija dešava redovno ili povremeno su: Bugarska (19%), Hrvatska (16%), Italija (14%), Litvanija (13%) i Letonija (11%).

U pogledu navedenog, sudije su kroz anketu odgovarale na sljedeće pitanje:

- „Tokom posljednje dvije godine bio/bila sam pod neprimjerenim pritiskom da donesem odluku na određeni način u predmetu ili dijelu predmeta“,

S tim u vezi, posmatrajući ukupan prosijek svih anketiranih država, preko 90% sudija smatra da nije bilo pod neprimjerenim pritiskom, dok među 10% sudija, koji smatraju da su bili pod tom vrstom pritiska, nema onih koji smatraju da se to redovno dešava.

grafikon br. 5. neprimjeren pritisak

Iz grafikona iznad, uočava se da u Bosni i Hercegovini preko 90% anketiranih sudija ne slaže se sa tvrdnjom da su tokom posljednje dvije godine bili pod neprimjerenim pritiskom da donesu odluku na određeni način. S druge strane manje od 5% anketiranih sudija smatra da se takav pritisak događa, dok nešto više od 5% sudija nije sigurno u pogledu navedene tvrdnje.

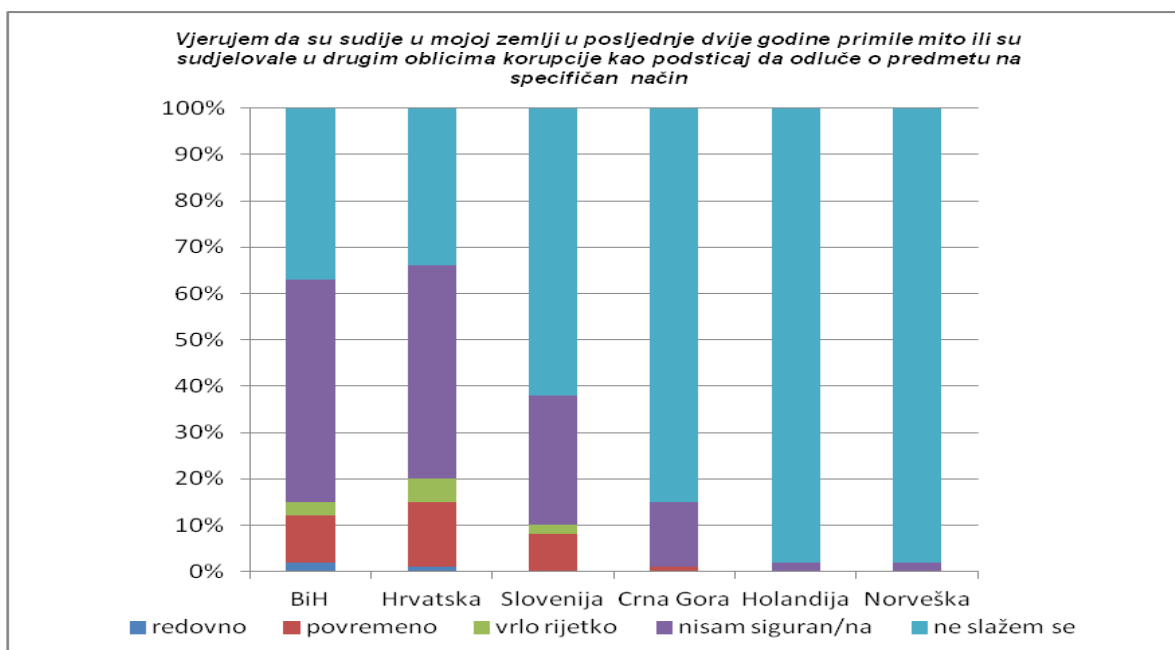
U Hrvatskoj oko 80% anketiranih sudija smatra da nije bilo pod neprimjerenim pritiskom prilikom donošenja odluke, dok oko 16% sudija smatra da su bili pod uticajem neprimjerenog pritiska (povremeno ili vrlo rijetko), te oko 4% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

U Crnoj Gori oko 2% sudija izjasnilo se da nije sigurno da je bilo pod uticajem neprimjerenog pritiska prilikom donošenja odluke, dok 98% sudija smatra da se takav vid pritiska u posljednje dvije godine nije desio.

U Sloveniji, oko 88% sudija smatra da nije bilo pod neprimjerenim uticajem prilikom donošenja odluka u predmetu ili dijelu predmeta, dok oko 7% sudija smatra da je bilo pod uticajem takvog pritiska. Ostatak od oko 5% čine sudije koje su odgovorile da nisu sigurne u pogledu navedenog pitanja.

Analiza odgovora sudija iz Norveške i Holandije pokazala je približno iste rezultate. Naime, između 95% i 98% sudija smatra da nije bilo pod neprimjerenim pritiskom, dok neznatan broj sudija smatra da je bio pod uticajem ove vrste pritiska. (između 2% do 3%).

grafikon br. 6. korupcija u pravosuđu

Prema dobijenim rezultatima, može se reći da Bosna i Hercegovina spada u treću kategoriju zemalja u pogledu navedenog indikatora. Odnosno, u našoj zemlji oko 15% anketiranih sudija smatra da su sudije njihovog suda bile dijelom koruptivnih krivičnih djela, dok njih oko 47% nije sigurno u pogledu navedenog.

U Sloveniji rezultati pokazuju da sudije u pogledu pojave korupcije u pravosuđu smatraju da se ista dešava povremeno ili vrlo rijetko (oko 10% sudija), dok oko 28% sudija nije sigurno u pogledu navedene tvrdnje.

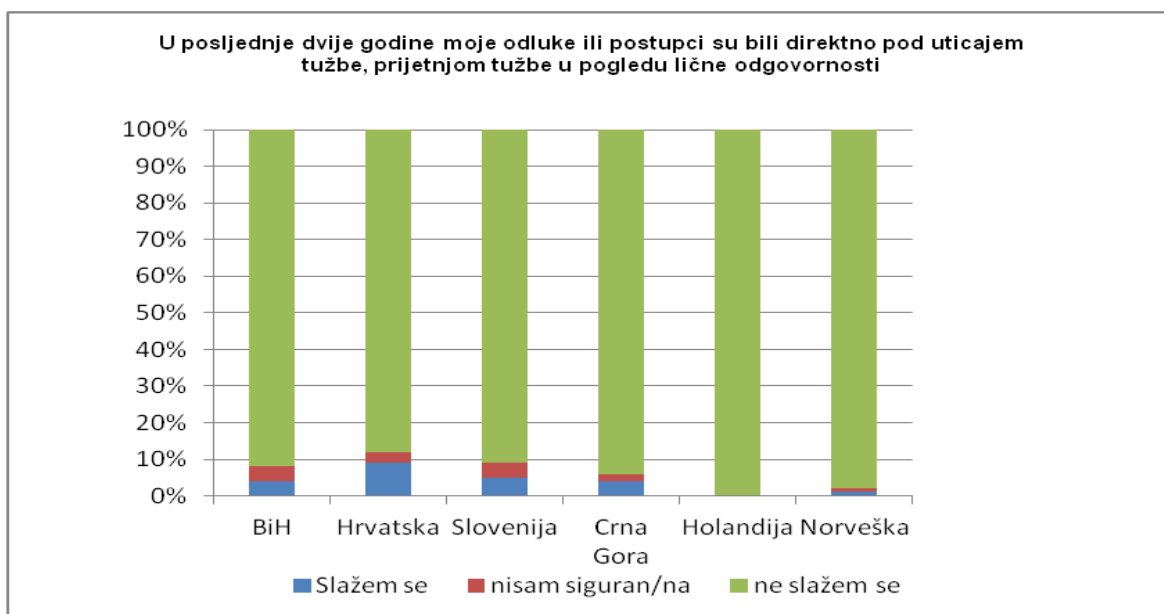
U Hrvatskoj je zabilježen nešto veći procenat sudija koji smatraju da su sudije bile dijelom koruptivnih krivičnih djela (oko 20% sudija), dok oko 46% nije sigurno u pogledu navedenog.

Percepcija sudija u pogledu postojanja korupcije u pravosuđu Crne Gore je znatno niža nego u našoj državi i državama regiona. Naime, svega oko 1% sudija smatra da su sudije njihovog suda bile dijelom koruptivnih krivičnih djela, a s ciljem odlučivanja o predmetu na specifičan način, dok oko 14% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

Kada su u pitanju Norveška i Holandija, svega oko 2% sudija nije sigurno u pogledu postojanja navedene tvrdnje, dok oko 98% smatra da sudije nisu sudjelovale u koruptivnim krivičnim djelima kao podsticaju za rješavanje predmeta na određeni način.

Pored navedenog, vanjski pritisak može također biti u obliku tužbe zbog lične odgovornosti. Rezultati u pogledu navednog pokazuju da, iako nisu zanemarljive, tužbe ne predstavljaju veliki problem za anketirane.

grafikon br. 7. lična odgovornost

S tim u vezi, u Bosni i Hercegovini oko 92% anketiranih sudija smatra da nije bilo pod ovom vrstom pritiska, oko 4 sudija smatra da je bilo pod uticajem tužbe, prijetnje tužbom u pogledu odlučivanja u postupku, dok oko 4% anketiranih nije sigurno u pogledu navedenog.

Slični rezultati ostvareni su i u zemljama regiona, gdje u Hrvatskoj oko 9% anketiranih sudija smatra da je bilo pod uticajem navedenog pritiska, dok oko 3% sudija nije sigurno u pogledu navedenog. U Sloveniji, oko 5% sudija slaže se sa tvrdnjom prikazanom u prethodnom grafikonu, dok oko 4% nije sigurno u pogledu navedenog.

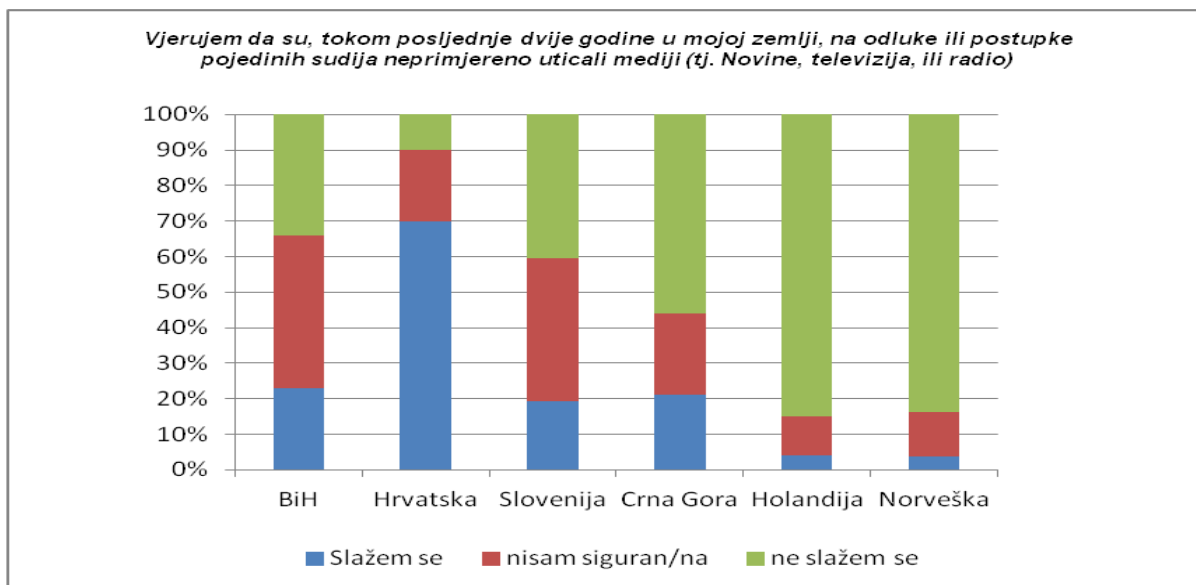
Slični rezultati su dobijeni i u Crnoj Gori, gdje oko 4% sudija se slaže sa navedenom tvrdnjom, da su u posljednje dvije godine bili pod uticajem tužbe ili prijetnje tužbom, dok oko 2% nije sigurno u pogledu navedenog.

U Holandiji, sve anketirane sudije su se izjasnile da nisu bile pod uticajem pritiska ove vrste, dok u Norveškoj svega oko 1% sudija smatra da je bilo pod uticajem navedenog oblika pritiska, te oko 1% da nije sigurno u pogledu istaknutog.

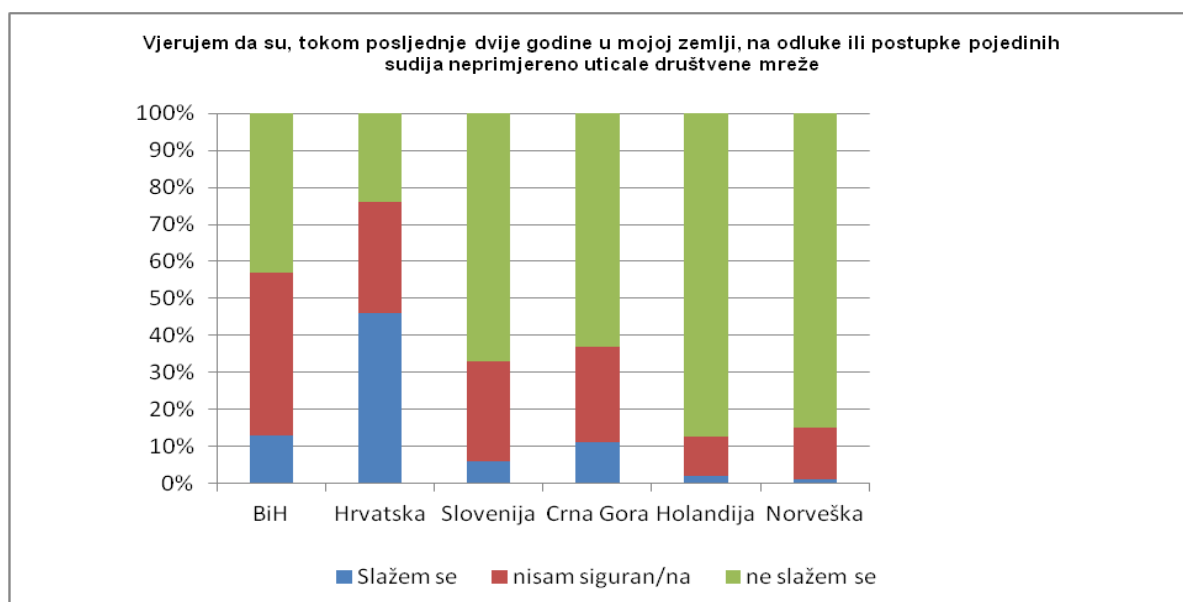
Još značajniji izvor vanjskog uticaja na odluke sudija predstavljaju mediji i društvene mreže. U pogledu navedenog, dobijeni rezultati ukazuju na činjenicu da je uticaj medija na sudske odluke u većini zemalja jako izražen. Izuzetak čini Skandinavija, Holandija, Irska i Velika Britanija, gdje manje od 10% sudija vjeruje da ovakav vid uticaja postoji.

Za razliku od navedenog, zemlje sa najvećim procentom sudija koji vjeruju da postoji uticaj medija na donošenje sudskih odluka su Hrvatska (71%), Portugal (50%), Bugarska (41%), Latvija (43%) i Slovačka (41%). Kada su u pitanju društvene mreže, procenat sudija koji smatra da postoji njihov uticaj na donošenje sudskih odluka je nešto niži, ali i dalje 46% u Hrvatskoj i 39% u Portugalu.

grafikon br.8. uticaj medija

grafikon br. 9. uticaj društvenih mreža na sudske odluke

Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, u pogledu uticaja medija i društvenih mreža na sudske odluke, rezultati su sljedeći: oko 23% sudija smatra da takav pritisak postoji (kada su u pitanju mediji), dok u pogledu uticaja društvenih mreža taj procenat iznosi oko 13% sudija. Također, rezultati pokazuju da preko 40% sudija nije sigurno da li ovakav pritisak postoji, kako kada su u pitanju mediji, tako i društvene mreže.

U pogledu navedenog indikatora, u zemljama regiona dobijeni su sljedeći rezultati:

- U Hrvatskoj oko 70% sudija smatra da postoji uticaj medija na sudske odluke, odnosno oko 46% sudija, kada je u pitanju uticaj društvenih mreža na sudske odluke. U pogledu sudija koji nisu sigurni u postojanje navedene tvrdnje, rezultati pokazuju da

oko 20% sudija nije sigurno kada su u pitanju mediji, odnosno oko 30% kada su u pitanju društvene mreže.

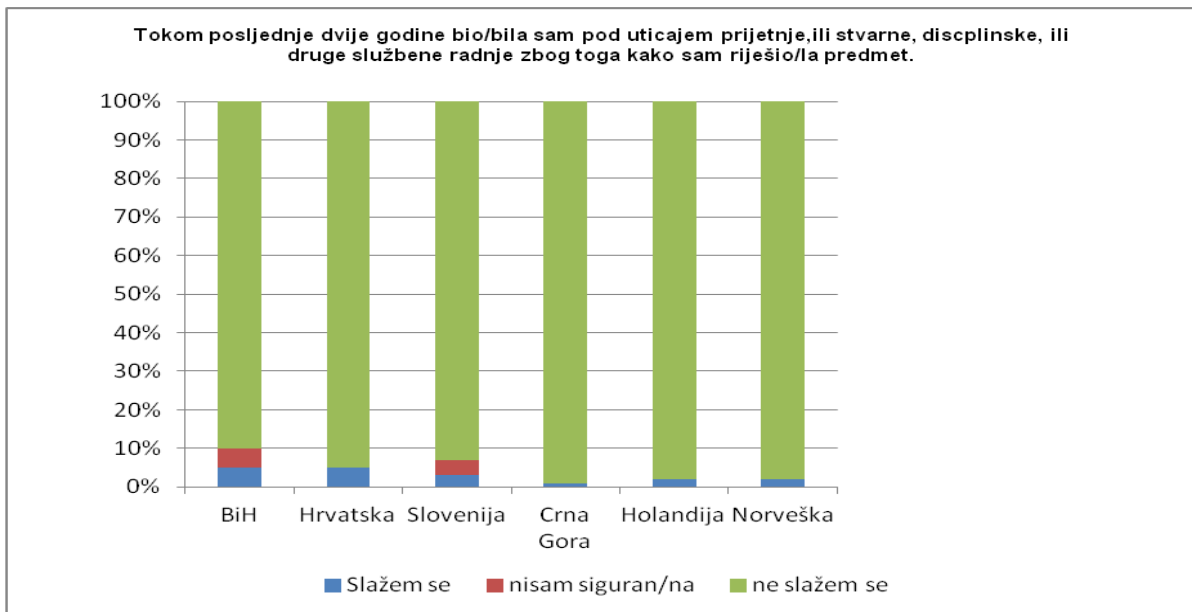
- U Sloveniji, u pogledu uticaja medija na odluke suda, oko 19% sudija smatra da takav uticaj postoji, dok oko 40% nije sigurno u pogledu navedenog. S druge strane, u pogledu uticaja društvenih mreža, rezultati su nešto niži, i to oko 6% sudija koji smatraju da takav uticaj postoji, dok oko 27% nije sigurno u pogledu navedenog.
- U Crnoj Gori, od ukupnog broja anketiranih sudija oko 21% smatra da postoji uticaj medija na sudske odluke, dok oko 23% sudija nije sigurno u pogledu navedenog. S druge strane, kada je u pitanju uticaj društvenih mreža oko 11% sudija smatra da takav uticaj postoji, a oko 26% nije sigurno u pogledu navedenog.

U Holandiji i Norveškoj rezultati su skoro identični. Naime, u Holandiji, kao i u Norveškoj oko 4% sudija smatra da postoji uticaj medija, dok je uticaj društvenih mreža na sudske odluke u Holandiji oko 2%, a u Norveškoj oko 1%. U pogledu podataka o sudijama koji nisu sigurni u navedenu tvrdnju, rezultati pokazuju da je takvih oko 11% u Holandiji, odnosno oko 13% u Norveškoj.

Ukoliko se vratimo na unutrašnje vrste pritiska koje doživljavaju sudije, isti su anketom upitani da li su bili izloženi prijetnji od ili su bili predmetom disciplinske mjere zbog načina na koji su riješili određeni predmet.

Prema dobijenim rezultatima, ova vrsta pritiska posebno je izražena u Latviji (18%) i Litvaniji (17%), a iznad 8% prisutna je i u Grčkoj (10%), Rumuniji (12%), Portugalu (9%), i Španiji (8%).

grafikon br. 10. disciplinski postupak

Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, oko 90% sudija smatra da nije bilo pod prijetnjom ili predmetom disciplinskog postupka zbog načina odlučivanja, dok ostatak od 10% čine, oko 5% sudija koje smatraju da su bile pod uticajem ovog pritiska, te oko 5% sudija koji nisu sigurni u pogledu navedenog.

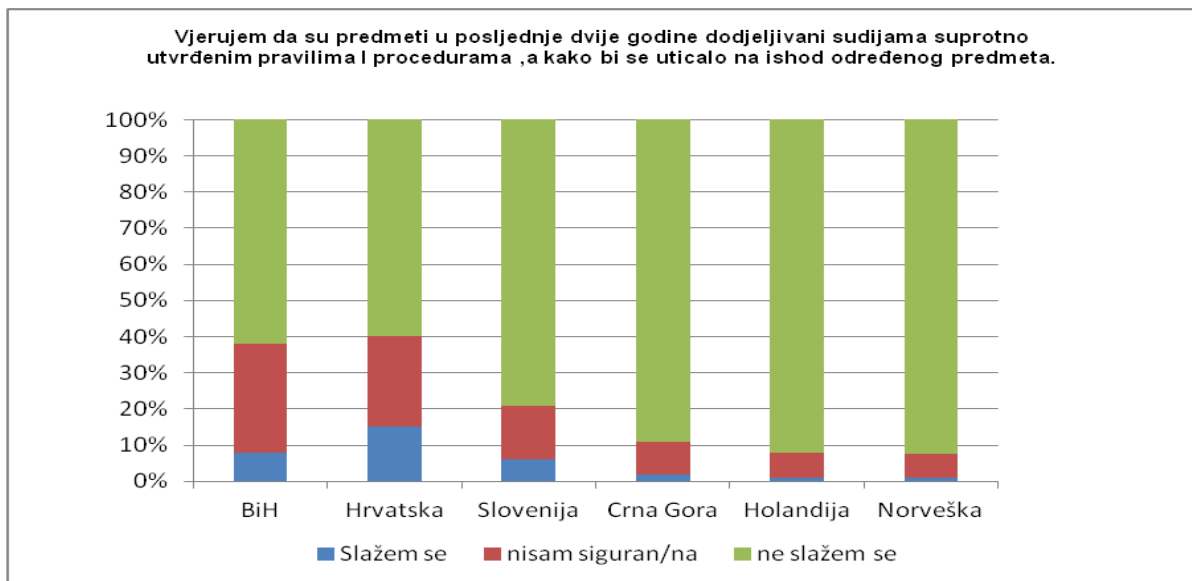
Slična situacija je i u zemljama regiona, gdje u Hrvatskoj oko 5% sudija smatra da je bilo pod prijetnjom ili predmetom disciplinskog postupka zbog načina odlučivanja, u Sloveniji oko 3% sudija (oko 4% sudija nije sigurno u pogledu navedenog), dok u Crnoj Gori samo oko 1% sudija smatra da je bilo pod prethodno navedenim pritiskom.

U Holandiji i Norveškoj dobijeni su identični rezultati, gdje samo oko 2% sudija smatra da je bilo pod navedenim oblikom pritiska, dok nije bilo sudija koji su se izjasnili da nisu sigurni u pogledu navedenog.

Uz prethodno navedeno, ENCJ je u okviru ankete utvrdio i pitanje koje ukazuje na činjenicu da raspodjela predmeta može uticati na ishod određenog predmeta. S tim u vezi, dodjeljivanje konkretnih predmeta određenim sudijama, ukoliko mehanizmi raspodjele predmeta dozvoljavaju takve diskrecione ocjene, npr. od strane predsjednika suda, može također odrediti ishod određenog predmeta. Konkretno, sudije u Portugalu (24%) i Španiji (26%) smatraju da se ovakav vid uticaja na ishod predmeta desio u njihovim sudovima, dok je procenat sudija koji nisu sigurni u pogledu navedenog skoro identičan prethodno navedenom procentu.

Rezultati ankete pokazuju da je ova pojava rasprostranjena, budući da su Bugarska (12%), Hrvatska (14%), Grčka (14%), Mađarska (12%) i Latvija (15%) također postigle značajne postotke u pogledu broja sudija koji vjeruju da na ishod predmeta može uticati i raspodjela predmeta sudijama.

grafikon br. 11. raspodjela predmeta

Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, oko 8% sudija se izjasnilo da vjeruje da su u sudu, u posljednje dvije godine, predmeti dodjeljivani određenim sudijama, a kako bi se moglo uticati na ishod postupka, dok je procenat sudija koji nisu sigurni u postojanje navedenog oko 30%.

U Sloveniji situacija je skoro identična u pogledu percepcije sudija o uticaju raspodjele predmeta na ishod određenog predmeta, gdje oko 7% anketiranih vjeruje da takav uticaj

postoji, dok je broj sudija koji nisu sigurno u pogledu navedenog daleko manji u odnosu na Bosnu i Hercegovinu (oko 14%).

U pogledu Crne Gore, rezultati provedne ankete prikazani u Izvještaju ENCJ-a pokazuju da samo oko 2% anketiranih sudija smatra da dodjeljivanje predmeta konkretnom sudiji može uticati na ishod tog predmeta, dok njih 9% nije sigurno u pogledu navedenog.

U Hrvatskoj je zabilježen najveći postotak sudija koji smatraju da raspodjela predmeta konkretnom sudiji može imati uticaj na ishod konkretnog predmeta, i to oko 15% sudija, dok 25% nije sigurno u pogledu navedenog.

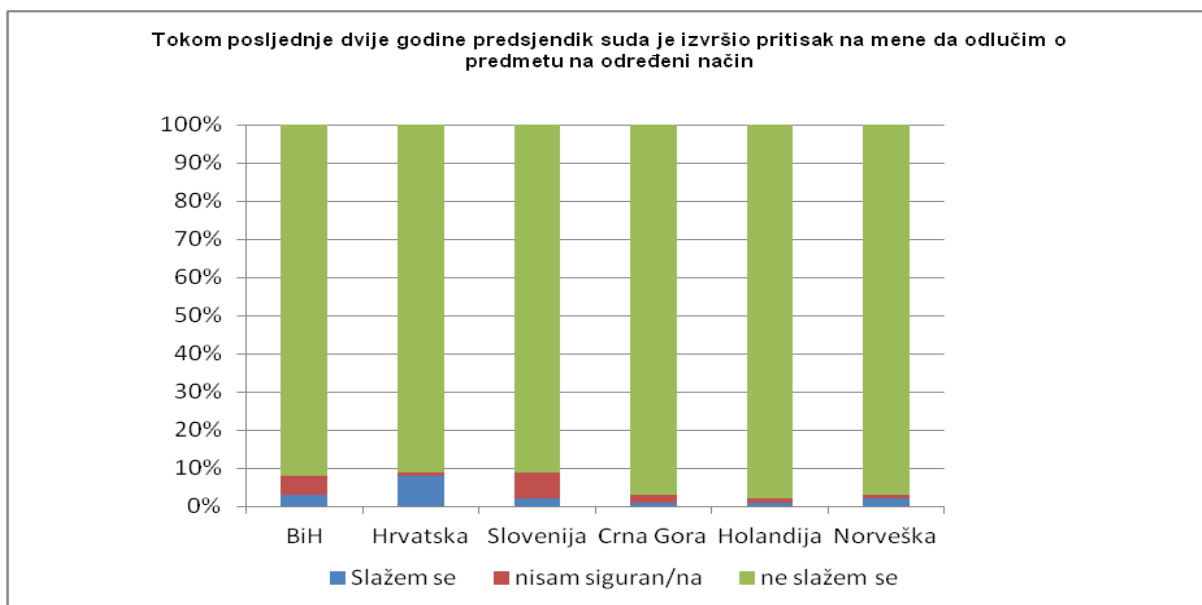
U Norveškoj i Holandiji situacija je skoro identična. Naime, samo oko 1% anketiranih sudija u Holandiji, te oko 2% u Norveškoj smatra da se na ishod predmeta može uticati dodjeljivanjem predmeta konkretnim sudijama. Neznatan je broj anketiranih sudija koji su se izjasnili da nisu sigurni u pogledu navedenog (manje od 8%).

Pored navedenog, predmetnom anketom razmatran je i neprimjereni pritisak na sudije iz nekoliko izvora, uključujući i rukovodstvo suda.

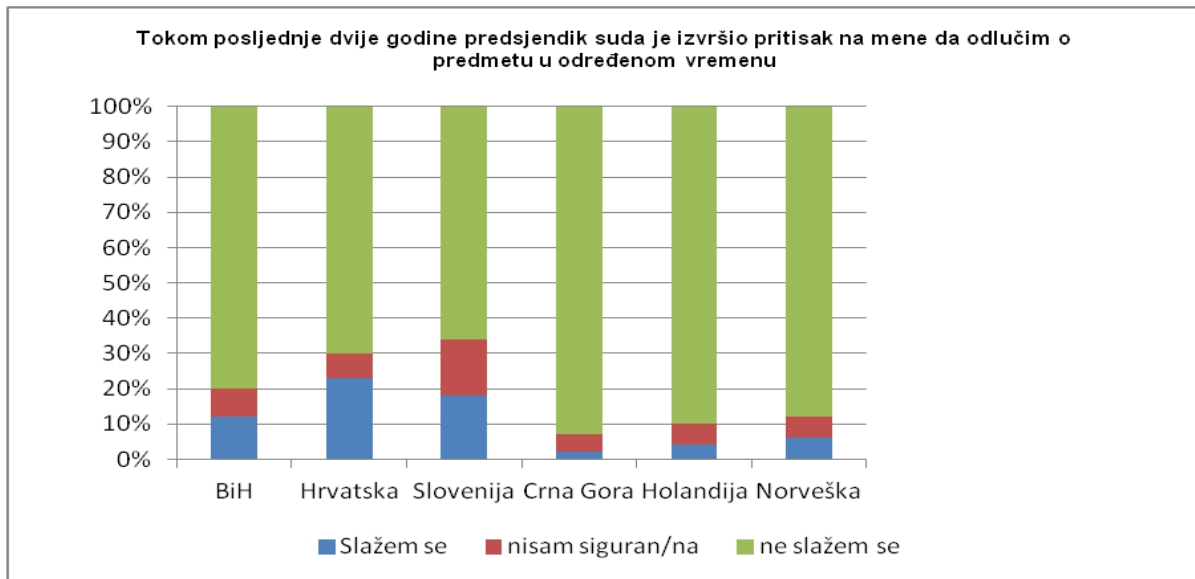
S tim u vezi, razmatrana su pitanja neprimjerenog uticaja rukovodstva suda kako na sadržaj odluke, tako i na vrijeme donošenja iste.

Analiza odgovora anketiranih sudija pokazala je da uticaj rukovodstva suda na sadržaj odluka nije čest slučaj. Izuzetak čine Latvija, Litvanija, Hrvatska i Mađarska, gdje je više od 5% ispitanika izjavilo da je u posljednje dvije godine izvršen ovakav vid pritiska na njih. S druge strane, u pogledu pravovremenosti, a na osnovu dobijenih rezultata, uočava se da se pritisak koji se smatra neprikladnim, javlja mnogo češće. S tim u vezi, procenat sudija koji su doživjeli neprimjeren pritisak u pogledu indikatora pravovremenosti znatno je iznad 10%. Takve su npr. Hrvatska (22%), Latvija (21%), Engleska i Vels (18%), Slovenija (18%).

grafikon br. 12. neprikladan uticaj predsjednika suda na sadržaj sudskih odluka

grafikon br. 13. neprikladan uticaj predsjednika suda u pogledu pravovremenosti

U pogledu uticaja rukovodstva suda na sadržaj i pravovremenost donošenja odluka u Bosni i Hercegovini, rezultati ankete su pokazali da oko 3% sudija smatra da je doživjelo neprimjeren uticaj od strane rukovodstva suda u pogledu sadržaja odluke (oko 5% nije sigurno u pogledu navedenog), dok je oko 13% sudija doživjelo neprimjeren pritisak u pogledu odlučivanja po predmetu u određenom vremenu (oko 7% anketiranih nije sigurno u pogledu navedenog).

Kada su u pitanju zemlje u regionu, u Sloveniji oko 2% sudija smatra da je imalo neprimjeren pritisak od strane rukovodstva suda, a u pogledu načina odlučivanja, dok je znatno veći broj (oko 18%) onih koji su imali neprimjeren pritisak u pogledu pravovremenog odlučivanja.

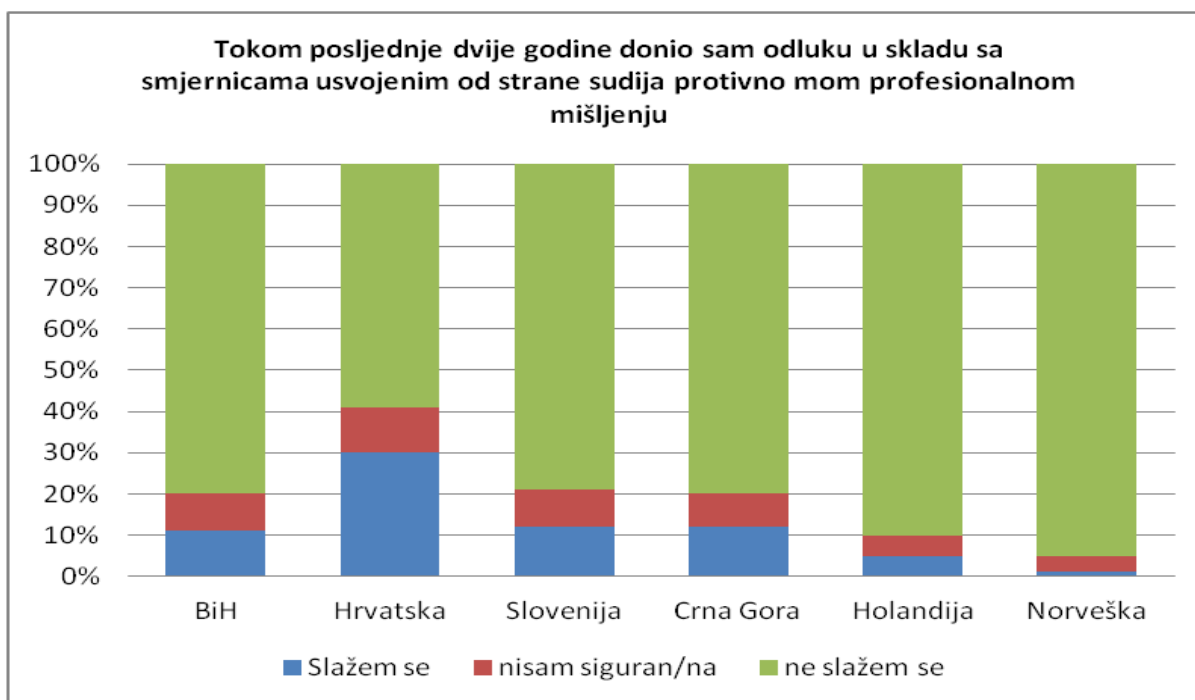
U Crnoj Gori dobijeni rezultati pokazuju da je svega oko 1% sudija doživjelo neprimjeren pritisak predsjednika suda u pogledu načina odlučivanja u konkretnom predmetu, a oko 2% sudija u pogledu pravovremenosti odlučivanja.

Za razliku od prethodno navedenih država, u Hrvatskoj je daleko veći procenat sudija koji se slaže sa tvrdnjom da su bili pod pritiskom predsjednika suda a u pogledu odlučivanja o određenom predmetu u određeno vrijeme (oko 22%), dok je u pogledu načina odlučivanja taj procenat oko 8%.

U pogledu navedenih indikatora, u Norveškoj i Holandiji dobijeni rezultati pokazuju da se između 1% i 2% sudija izjasnilo da je, u posljednje dvije godine, doživjelo neprimjeren pritisak od strane rukovodstva suda, a u pogledu načina odlučivanja, dok je u pogledu pravovremenosti odlučivanja procenat nešto veći i iznosi oko 6% u Norveškoj, te oko 4% u Holandiji.

Čini se da slična siva zona postoji i u pogledu uticaja smjernica razvijenih/izrađenih od strane sudija. Smjernice koje promoviraju ujednačeno tumačenje (procesnog) prava mogu biti u suprotnosti sa stručnim mišljenjem pojedinih sudija, ali su i dalje obavezujuće. Posmatrajući iz perspektive neovisnosti, ovakva pojava je nepoželjna. Iz izvještaja proizilazi da je ova pojava rasprostranjena u Istočnoj Evropi, te u Engleskoj i Velsu, dok je u drugim pravosudnim sistemima zastupljeno više jednoglasnosti u pogledu smjernica razvijenih od strane sudija.

grafikon br. 14. uticaj smjernica na neovisnost

U pogledu navedenog indikatora, od ukupnog broja anketiranih sudija u Bosni i Hercegovini, oko 11% se slaže sa tvrdnjom da je u posljednje dvije godine donio odluku u skladu sa smjernicama usvojenim od strane sudija, ali protivno svom profesionalnom mišljenju. Procenat sudija koji nisu sigurni u pogledu navedene tvrdnje iznosi oko 9%.

Za razliku od naše zemlje, u Hrvatskoj oko 30% anketiranih sudija vjeruje da je donijelo odluku u skladu sa smjernicama usvojenim od strane sudija ali protivno svom profesionalnom mišljenju, dok oko 11% nije sigurno. U Sloveniji i Crnoj Gori taj procenat iznosi oko 12% anketiranih sudija koji vjeruje da je tvrdnja iz grafikona tačna.

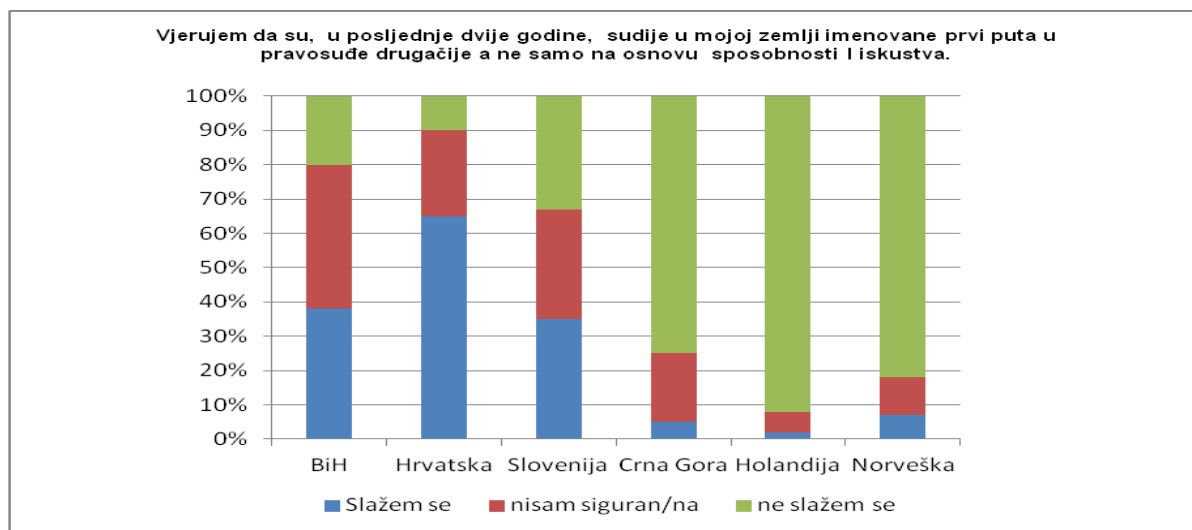
Daleko niži postotak sudija koji se slaže sa tvrdnjom prikazanom u prethodnom grafikonu imaju Holandija, oko 5%, te Norveška sa svega oko 1% anketiranih sudija.

VI. Aspekti neovisnosti: imenovanje i napredovanje sudija

Imenovanje i napredovanje sudija predstavlja ključnu oblast neovisnosti i često predstavlja primarne zadatke pravosudnih vijeća. U pogledu navedenog indikatora napravljena je razlika između prvog imenovanja na prvostepene i drugostepene sudove, te imenovanja na Vrhovni sud.

S tim u vezi, a u pogledu pitanja da li sudija smatra da se prvo imenovanje zasniva isključivo na sposobnostima i iskustvima, rezultati su pokazali da je samo u nekoliko pravosudnih sistema (skoro) postignut konsenzus u pogledu ovog pitanja, i to u Danskoj, Holandiji, te Rumuniji. S druge strane, u ostalim pravosudnim sistemima koji su učestvovali u anketi takvo uvjerenje ne postoji, pri čemu maksimalno 65% sudija u Hrvatskoj, 49% u Mađarskoj, te 38% sudija u BiH smatra suprotno od navedenog. Odnosno, smatra da se prvo imenovanje ne temelji isključivo na sposobnostima i iskustvu. S tim u vezi, u predmetnom izvještaju se navodi da je ovo pitanje koje treba razmotriti u narednom periodu.

grafikon br. 15. prvo imenovanje sudija

U pogledu prvog imenovanja sudija, iz prethodnog grafikona uočava se da u našoj zemlji oko 38% sudija smatra da se prvo imenovanje ne temelji isključivo na sposobnosti i iskustvu, dok 42% nije sigurno u pogledu navedenog.

Kada su u pitanju zemlje regiona, u Hrvatskoj postotak sudija koji smatra da se prvo imenovanje ne zasniva isključivo na sposobnosti i iskustvu je 65%, dok njih oko 25% nije sigurno u pogledu navedenog.

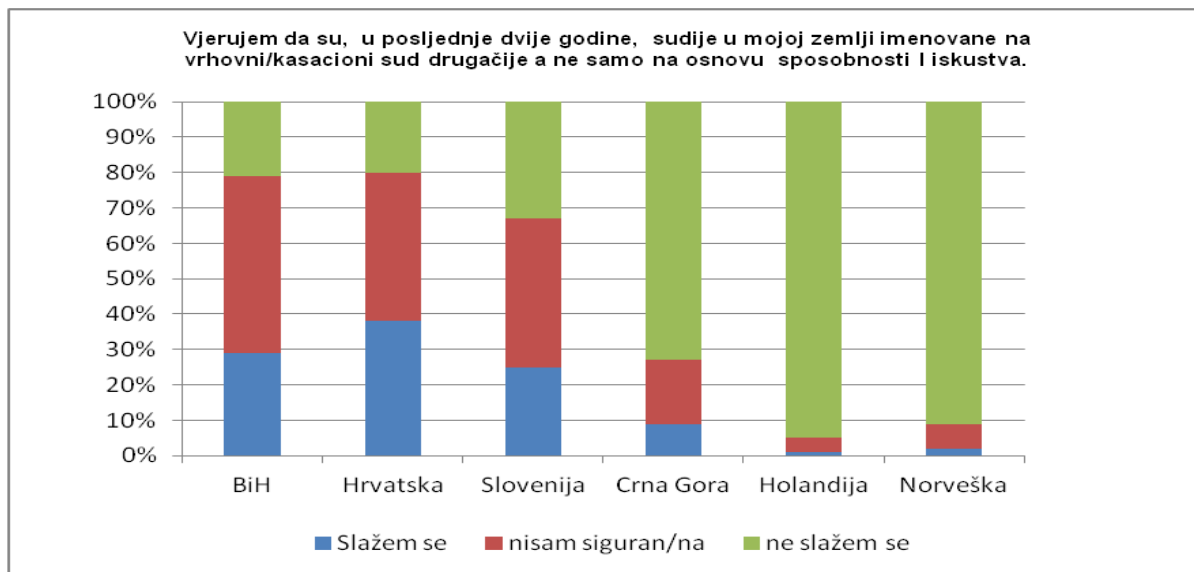
U Sloveniji procenat sudija koji se slaže sa tvrdnjom iz grafikona je 35%, dok njih oko 32% nije sigurno u pogledu navedenog.

Za razliku od Slovenije i Hrvatske, u Crnoj Gori svega oko 5% sudija se slaže sa tvrdnjom da se prvo imenovanje u sud ne zasniva isključivo na sposobnosti i iskustvu, dok oko 20% nije sigurno u pogledu istaknute tvrdnje.

U Holandiji i Norveškoj u pogledu navedenog indikatora zabilježeni su sljedeći podaci, oko 2% anketiranih sudija (u Holandiji), odnosno oko 7% (u Norveškoj) slaže se sa istaknutom tvrdnjom, dok oko 6% (u Holandiji), te oko 11% (u Norveškoj) nije sigurno u pogledu navedenog.

Kada je u pitanju imenovanje na Vrhovni sud, rezultati su, kako je istaknuto u Izvještaju, znatno viši. Naime, 68% anketiranih sudija iz Španije, 53% iz Portugala i Mađarske, 46% iz Italije, te 34% iz Njemačke istakli su da se imenovanje na predmetni sud ne temelji isključivo na sposobnosti i iskustvu.

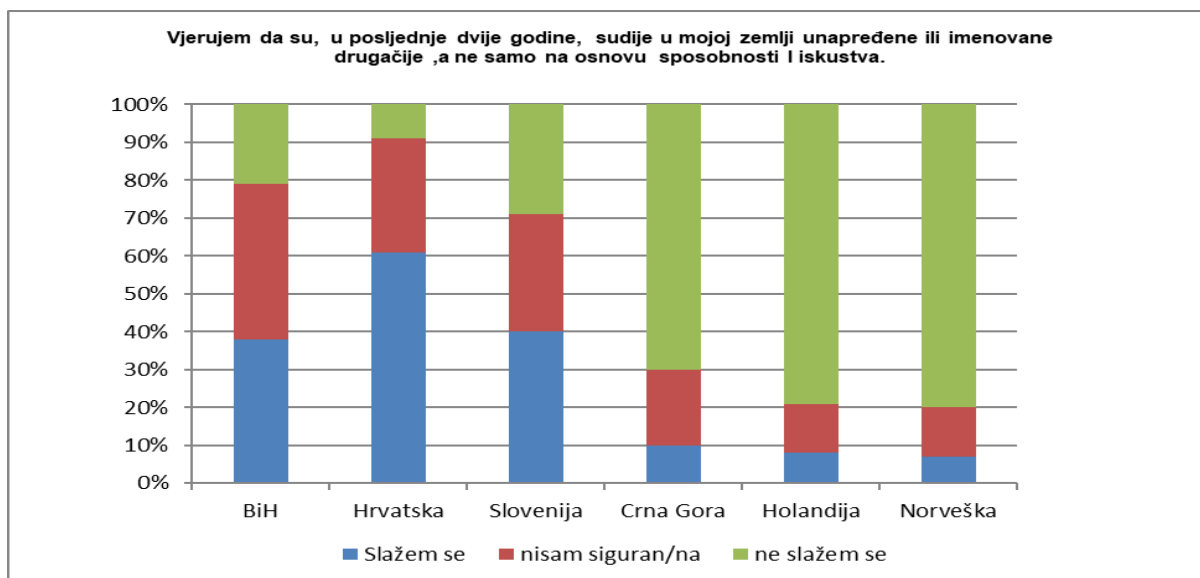
grafikon br. 16. imenovanje na vrhovni/kasacioni sud

Iz prethodnog grafikona je vidljivo da je najveći broj sudija, njih oko 38%, a koji smatraju da se izbor na Vrhovni sud ne zasniva isključivo na sposobnostima i iskustvima, zabilježen u Hrvatskoj. Sa nešto manjim procentom slijede Bosna i Hercegovina (sa oko 29%), te Slovenija (sa oko 25% anketiranih sudija). Najmanji procenat slaganja sa prethodno navedenom tvrdnjom ima Crna Gora (oko 9%), te se svrstava u zemlje sa niskim procentom sudija koji potvrđuju iznesenu tvrdnju, a u koje također spadaju i Norveška (oko 3%) i Holandija (oko 1%).

Ovdje je bitno istaći i podatak o sudijama koji nisu sigurni u pogledu navedene tvrdnje. S tim u vezi, u Bosni i Hercegovini oko 50% sudija nije sigurno u pogledu tvrdnje da se sudije na vrhovni sud imenuju drugačije a ne samo na osnovu iskustva i sposobnosti, dok taj procenat u Hrvatskoj i Sloveniji iznosi oko 42%, te u Crnoj Gori oko 18% sudija.

grafikon br. 17. Napredovanje sudija

Kada je u pitanju indikator koji se odnosi na napredovanje sudija u prvostepenim i apelacionim sudovima, isti ukazuje na lošije rezultate od onih koji se odnose na imenovanje sudija. Naime, rezultati provođenja ankete ukazuju na to da je u gotovo svim evropskim zemljama jako teško uspostaviti sistem u kojem će se napredovanje sudija zasnivati isključivo na sposobnosti i iskustvu.

Jedina zemlja u kojoj ne postoji niti jedan anketirani sudija koji smatra da se unapređenje sudija ne zasniva isključivo na sposobnostima i iskustvu, je Danska.

Iz predhodnog grafikona uočava se da u Bosni i Hercegovini oko 38% sudija smatra da se napredovanje ne temelji isključivo na sposobnosti i iskustvu, dok oko 41% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

U pogledu navedenog indikatora, u zemljama regiona zabilježeni su sljedeći rezultati:

- U Hrvatskoj, oko 61% sudija slaže se sa tvrdnjom navedenom u grafikonu (da se napredovanje sudija ne temelji isključivo na sposobnosti i iskustvu), dok oko 30% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.
- U Sloveniji, oko 40% anketiranih sudija se slaže sa navedenom tvrdnjom, dok oko 31% nije sigurno u pogledu navedenog.
- U Crnoj Gori procenat sudija koji se slaže sa tvrdnjom da se napredovanje sudija ne temelji isključivo na sposobnosti i iskustvu iznos oko 10%, dok oko 20% čine one sudije koje nisu sigurne u pogledu navedenog.

Kada su u pitanju Norveška i Holandija, taj postotak iznosi oko 9% sudija koji se slaže sa navedenom tvrdnjom, te oko 13% anketiranih sudija koji nisu sigurni u pogledu navedene tvrdnje.

VII. Aspekti neovisnosti: uslovi rada

Kako je istaknuto u izvještaju, način na koji sudije rješavaju predmete može uvelikome ovisti i o uslovima rada sudija. Naime, sudije mogu biti potpuno neovisne u pogledu prethodno navedenih indikatora, ali ukoliko, npr. nemaju dovoljno sredstava za vođenje postupaka na način da se obezbijedi pravično suđenje, neovisnost može biti dovedena u pitanje.

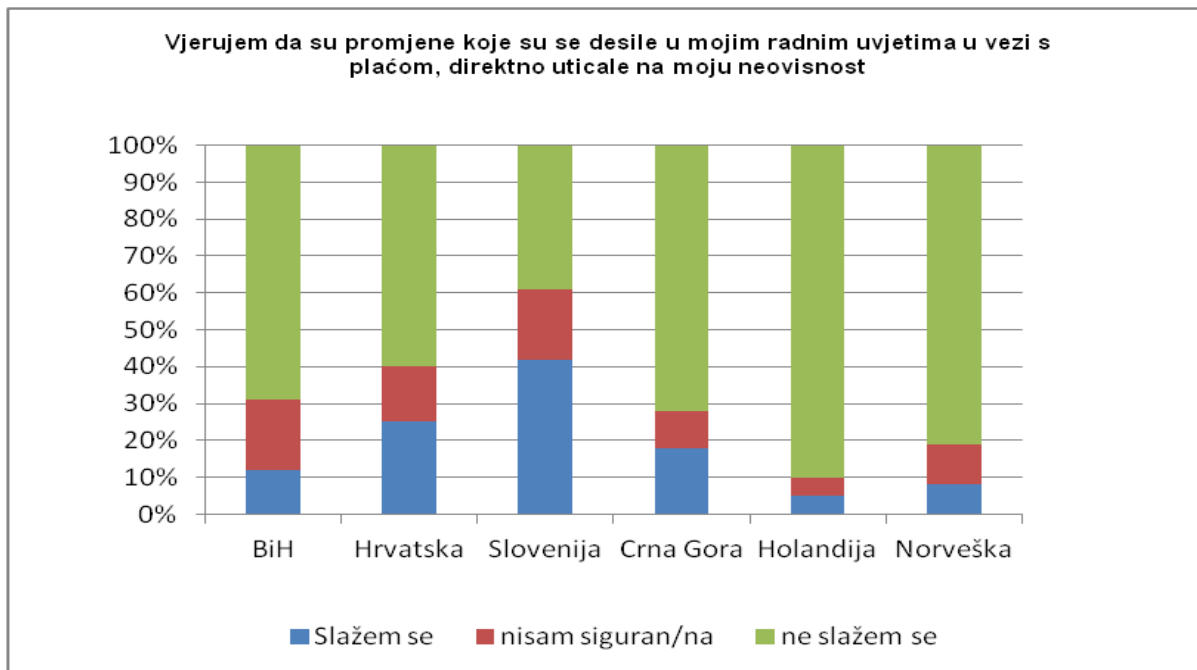
S tim u vezi, u anekti se od ispitanika tražilo da daju mišljenje o nekoliko aspekata u pogledu promjene uslova rada, te su dobijeni sljedeći rezultati.

Pitanja vezana za plaće, penzije, te starosnu granicu za odlazak u penziju imaju veliki uticaj na neovisnost pravosuđa u mnogim zemljama, posebno u Španiji, Portugalu, Mađarskoj, Belgiji, Grčkoj i Velikoj Britaniji.

Broj predmeta, i usko povezani resursi suda, možda su i važniji za neovisnost od pitanja plaća. S tim u vezi, rezultati ankete su pokazali da se ovo pitanje pojavljuje kao problem u svim anketiranim zemljama, pa čak i skandinavskim, kao što je Norveška. Jedini izuzetak od prethodno navedenog predstavlja Danska, u kojoj manje od 10% sudija, broj predmeta i resurse suda vidi kao prijetnju njihovoj neovisnosti. Iz izvještaja proizilazi da se navedena pitanja smatraju važnijim u pravosuđu Zapadne i Južne Evrope nego Istočne Evrope. Naposljetku, pitanje premještanja sudije u drugi sud ili drugu lokaciju, prema dobijenim rezultatima, ne predstavlja pitanje važno za procjenu neovisnosti.

U pogledu navedenih indikatora, u nastavku je dat pregled rezultata za Bosnu i Hercegovinu, zemlje regiona i zemlje donatora.

grafikon br. 18. Uticaj promjena u pogledu radnih uslova: plaća

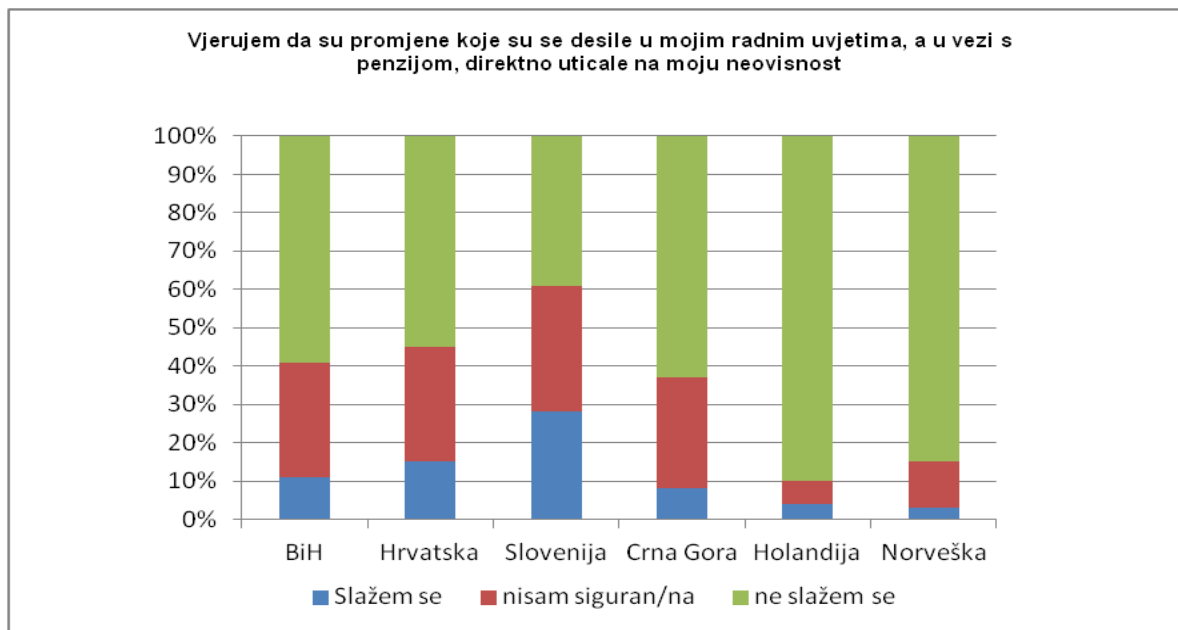

U pogledu pitanja iz prethodnog grafikona, da li sudije smatraju da su promjene uslova rada, a koje se odnose na plaću, uticale na njihovu neovisnost, u Bosni i Hercegovini oko 12% sudija se izjasnilo da takav vid promjena utiče na njihovu neovisnost, dok oko 19% nije sigurno u pogledu navedenog.

Kada su u pitanju zemlje regiona, procenti uticaja navedenog indikator su, prema mišljenju anketiranih, veći. Naime, u Hrvatskoj oko 25% sudija smatra da promjene u pogledu iznosa plaće utiču na njihovu neovisnost, te oko 15% nije sigurno u pogledu navedenog. U Crnoj Gori taj procenat iznosi oko 18% sudija koji se slažu sa navedenom tvrdnjom, dok oko 10% nije sigurno u pogledu navedenog. Za razliku od naše zemlje, te Crne Gore i Hrvatske, u Sloveniji čak oko 42% sudija smatra da promjene u pogledu plaće utiču na njihovu neovisnost, dok oko 19% nije sigurno u pogledu navedenog.

U Holandiji i Norveškoj uticaj navedenog indikatora je daleko manji, gdje svega oko 5% u Holandiji, odnosno oko 8% anketiranih sudija u Norveškoj, smatra da promjene u pogledu plaće utiču na njihovu neovisnost. Neznatan je broj i onih koji nisu sigurni u navedeno, oko 5% u Holandiji, odnosno 11% u Norveškoj.

grafikon br. 19. Uticaj promjena u pogledu radnih uslova: penzija

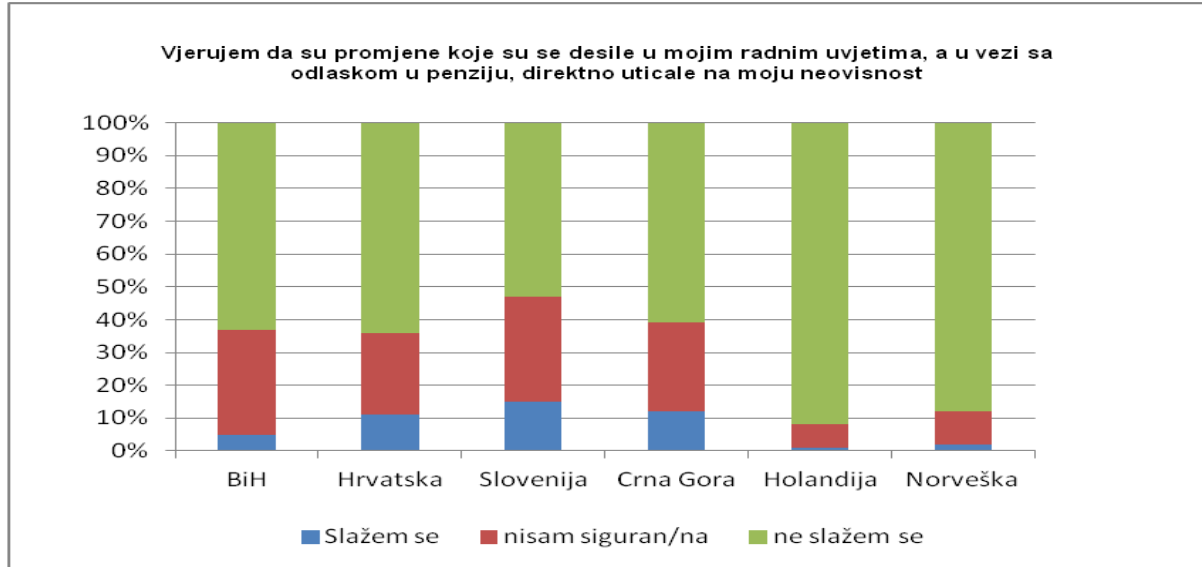

Sljedeći indikator koji može uticati na neovisnost sudija, a koji se odnosi na uslove rada, je penzionisanje. Prema dobijenim rezultatima u Bosni i Hercegovini oko 11% anketiranih sudija smatra da promjene u pogledu penzije utiču na njihovu neovisnost, dok oko 30% nije sigurno u pogledu navedenog.

U zemljama regiona rezultati analize ankete pokazali su da, u Hrvatskoj oko 15% sudija vjeruje da promjene u pogledu navedenog indikatora utiču na njihovu neovisnost, dok oko 30% nije sigurno u pogledu navedenog. U Sloveniji taj procenat iznosi oko 28% sudija koji se slaže sa tvrdnjom da promjene u pogledu penzije utiču na njihovu neovisnost, te oko 33% koji nisu sigurni u navedeno. U pogledu Crne Gore, svega 8% sudija smatra da navedeni indikator utiče na njihovu neovisnosti, dok oko 29% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

Kada su u pitanju zemlje donatora, Norveška i Holandija, rezultati ankete su pokazali da manje od 5% sudija smatra da postoji ovakav uticaj na neovisnost, dok manje od 15% nije sigurno u istaknuto (oko 7% u Holandiji, te oko 13% u Norveškoj).

grafikon br. 20. Uticaj promjena u pogledu radnih uslova: dob za odlazak u penziju

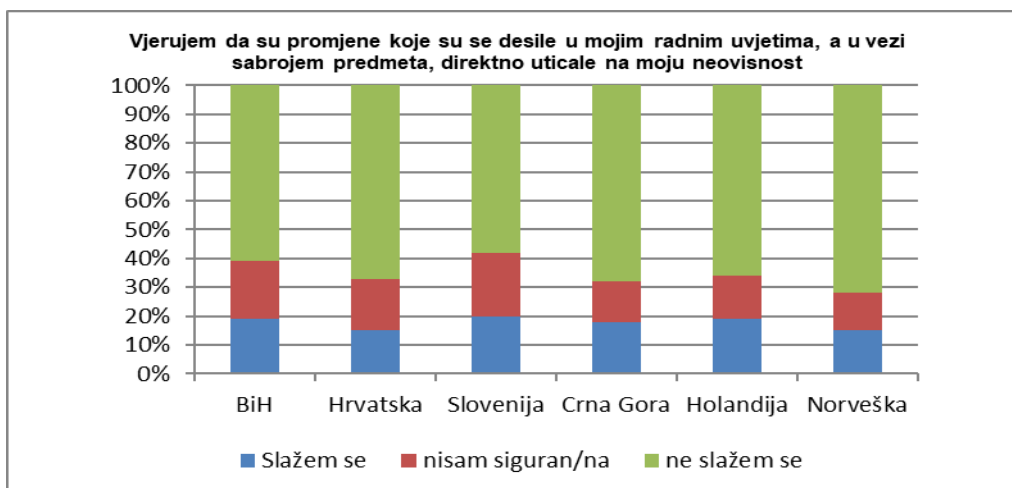

Indikator koji takođe može uticati na neovisnost sudija, a koji se odnosi na uslove rada, je dob za odlazak u penziju. Prema dobijenim rezultatima, u Bosni i Hercegovini oko 5% anketiranih sudija smatra da promjene u pogledu dobi za odlazak u penziju utiču na njihovu neovisnost, dok oko 32% nije sigurno u pogledu navedenog.

U zemljama regiona rezultati analize ankete pokazali su da, u Hrvatskoj od ukupnog broja anketiranih, oko 11% sudija vjeruje da promjene u pogledu navedenog indikatora utiču na njihovu neovisnost, dok oko 25% nije sigurno. U Sloveniji taj procenat je oko 15% sudija koji se slaže sa navedenom tvrdnjom, te oko 32% koji nisu sigurni. U Crnoj Gori oko 13% anketiranih sudija iskazalo je mišljenje da dob za odlazak u penziju može uticati na njihovu neovisnost, dok oko 26% nije sigurno u pogledu navedenog.

Kada su u pitanju Norveška i Holandija, rezultati ankete su pokazali da navedeni indikator nema uticaja na neovisnost sudija, budući da tek oko 1% sudija u Holandiji, odnosno oko 2% u Norveškoj smatra da dob za odlazak u penziju može uticati na njihovu neovisnost. Mali je broj i onih koji nisu sigurni u pogledu navedne tvrdnje, svega oko 7% u Holandiji, te oko 10% u Norveškoj.

grafikon br. 21. Uticaj promjena u pogledu radnih uslova: broj predmeta

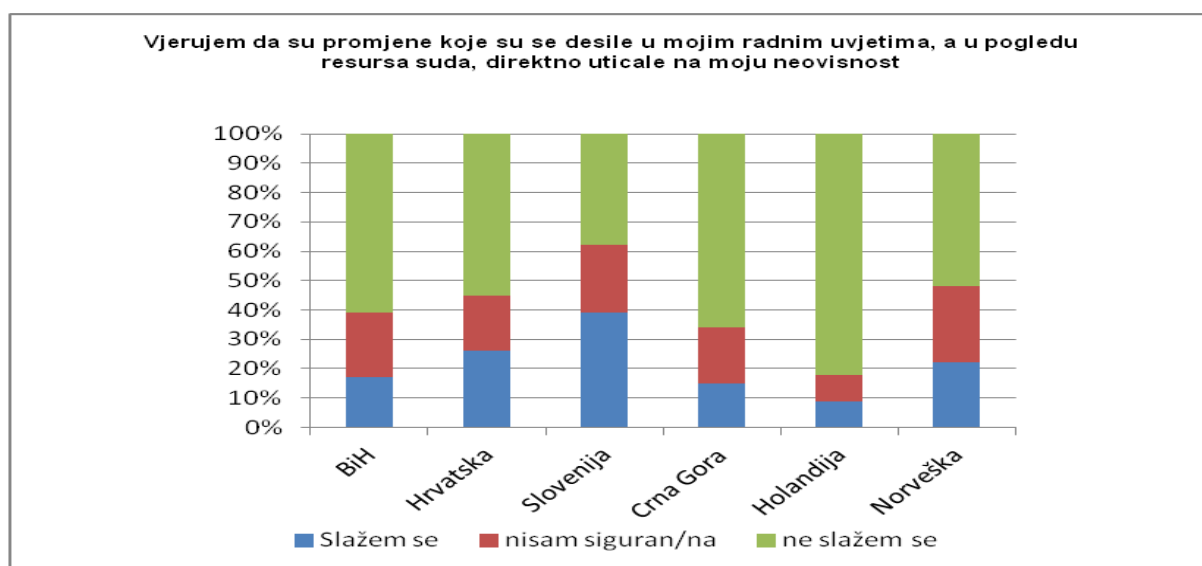
Kada je u pitanju uticaj promjena u pogledu broja predmeta na neovisnost sudija, rezultati u svim promatranim zemljama su iznad 15%.

Naime, u Bosni i Hercegovini oko 19% sudija smatra da promjene uslova rada, a koje se odnose na broj zaduženih predmeta, utiču na njihovu neovisnost, dok oko 20% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

Slična situacija je i u zemljama regiona, gdje oko 15% anketiranih sudija u Hrvatskoj, oko 18% sudija u Crnoj Gori, te oko 20% u Sloveniji, smatra da postoji uticaj na neovisnost u pogledu navednog indikatora. U pogledu procenta sudija koji su se izjasnili da nisu sigurni u pogledu uticaja broja predmeta kojima su zaduženi na njihovu neovisnost, iz Izveštaja proizilazi da je taj procenat u Hrvatskoj oko 18% anketiranih sudija, oko 13% u Crnoj Gori, te oko 22% u Sloveniji.

Posmatrajući zemlje donatora, rezultati pokazuju da oko 19% anketiranih sudija u Holandiji, odnosno oko 15% u Norveškoj, smatra da postoji uticaj promjena u pogledu broja predmeta na njihovu neovisnost. Za razliku od toga, oko 15% anketiranih sudija u Holandiji izjasnilo se da nije sigurno u pogledu uticaja broja predmeta na njihovu neovisnost, dok je taj procenat u Norveškoj oko 13% sudija.

grafikon br. 22. Uticaj promjena u pogledu radnih uslova: resursi suda

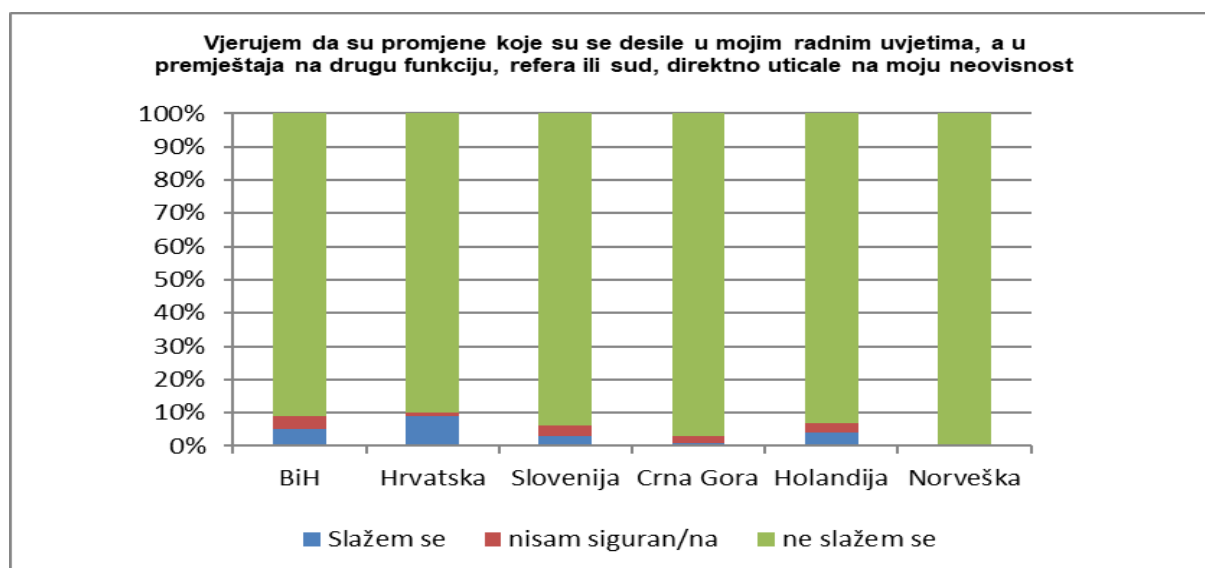

Sljedeći indikator u pogledu promjena uslova rada su resursi suda. Iz izvještaja ENCJ-a proizilazi da oko 17% anketiranih sudija u Bosni i Hercegovini smatra da promjene u pogledu resursa suda utiču na njihovu neovisnost, dok oko 22% nije sigurno u pogledu navedenog.

U Hrvatskoj oko 26% sudija se slaže sa navedenom tvrdnjom, dok oko 19% sudija nije sigurno u pogledu navedenog. U Crnoj Gori oko 15% sudija smatra da postoji uticaj resursa suda na njihovu neovisnost, dok oko 19% nije sigurno. U Sloveniji je zabilježen najveći procenat sudija koji smatraju da resursi suda utiču na njihovu neovisnost, oko 39%, dok oko 23% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

Kada su u pitanju Holandija i Norveška, iz Izvještaja proizilazi da u Norveškoj promjene u pogledu resursa suda imaju daleko veći uticaj na neovisnost sudija, nego u Holandiji (u Norveškoj oko 22%, dok je u Holandiji taj procenat oko 9%). Procenat sudija koji nije siguran u pogledu navedenog je, u Holandiji oko 9%, dok je u Norveškoj oko 26% sudija.

grafikon br. 23. Uticaj promjena u pogledu radnih uslova: premještaj u drugi sud ili lokaciju

Kada je u pitanju uticaj premještaja sudije na drugu funkciju, odjeljenje ili sud, na njegovu neovisnost, rezultati Izvještaja su pokazali da ovaj indikator nema značajnijeg uticaja na neovisnost sudija. Naime, iz Izvještaja proizilazi da u svim anketiranim zemljama manje od 10% sudija smatra da navedeni indikator može negativno uticati na njihovu neovisnost.

S tim u vezi, u Bosni i Hercegovini oko 5% sudija smatra da premještaj može negativno uticati na njihovu neovisnost, dok oko 4% nije sigurno u pogledu navedenog.

U Hrvatskoj svega oko 9% sudija smatra da navedeni indikator može uticati na neovisnost, dok oko 1% sudija nije sigurno u pogledu navedenog. U Crnoj Gori postotak sudija koji se slaže sa navedenom tvrdnjom je oko 1%, dok oko 2% sudija nije sigurno. U Sloveniji oko 4% anketiranih sudija smatra da premještaj može uticati na njihovu neovisnost, te 2% nije sigurno u pogledu navedenog.

Također, interesantno je istaći da je jedina zemlja u kojoj sve anketirane sudije smatraju da premještaj ne utiče na njihovu neovisnost Norveška. Za razliku od Norveške, u Holandiji oko 4% sudija smatra da ovakav uticaj na neovisnost ipak postoji, dok oko 1% sudija nije sigurno.

VIII. Aspekti neovisnosti: provedba presuda

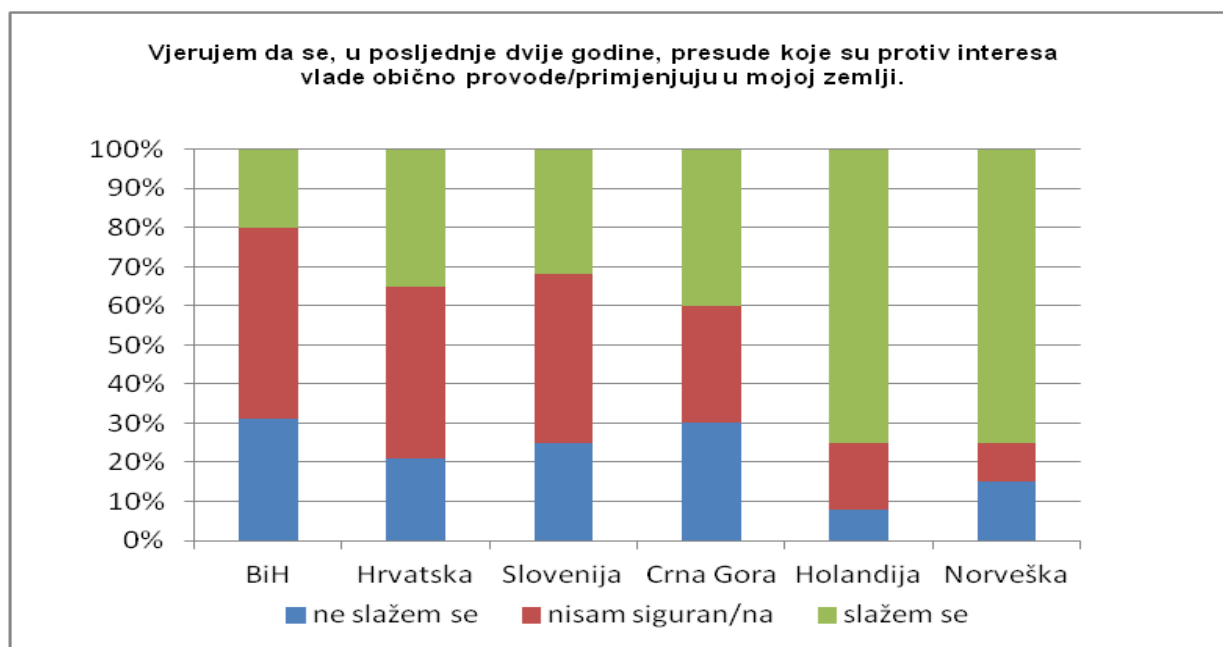
Kako se navodi u Izvještaju, provedba sudskih odluka je od suštinskog značaja za položaj pravosuđa kao jedne od tri neovisne vlasti.

S tim u vezi, u ovom dijelu Izvještaja dat je pregled percepcije ispitanika o provedbi sudskih odluka koje su protivne interesima vlade.

Analiza dobijenih odgovora pokazala je da je Italija zemlja sa najvećim procentom sudija, 53%, koji smatraju da se takve odluke ne provode, dok je u mnogim drugim zemljama taj procenat od 20% ili više.

Pored navedenog, u Izvještaju se ističe da je Holandija zemlja sa najmanjim procentom sudija, sa oko 8%, koji smatraju da se odluke protiv interesa vlade ne provode.

grafikon br. 24. Implementacija sudskih odluka koje su protiv interesa vlade

Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, oko 31% anketiranih sudija smatra da se odluke protiv interesa vlade ne provode, dok oko 49% sudija nije sigurno u pogledu navedene tvrdnje.

Uz navedeno, iz Izvještaja se uočava da u Hrvatskoj oko 21% anketiranih sudija smatra da se sudske odluke protiv interesa vlade ne provode, a čak 44% nije sigurno u pogledu navedenog. Procenat sudija koji smatra da se odluke protiv interesa vlade ne provode, u Crnoj Gori iznosi oko 30%, i isto toliko onih koji nisu sigurni u pogledu navedenog. U pogledu rezultata ankete provedene u Sloveniji, oko 25% sudija smatra da se prethodno navedene odluke ne provode, dok oko 43% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

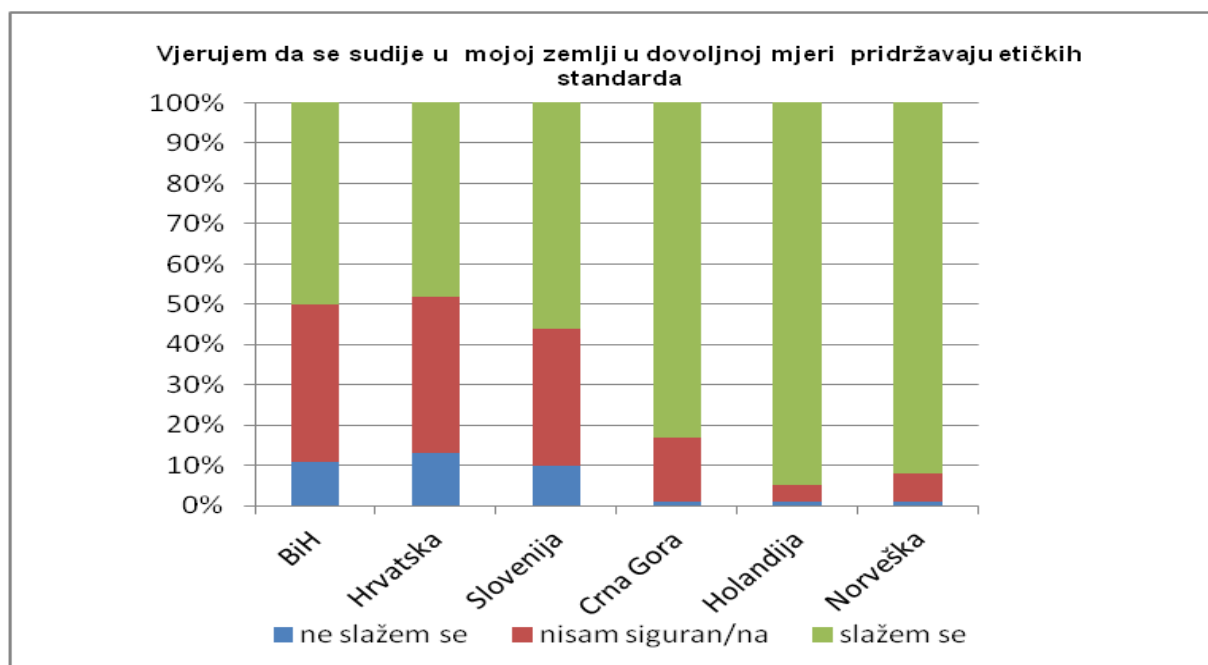
Za razliku od naše zemlje, rezultati ankete su pokazali da u Holandiji oko 8% sudija, te u Norveškoj oko 15% sudija ne slaže se sa tvrdnjom da se sudske odluke protiv interesa vlade u njihovoj zemlji obično provode. Za razliku od toga, oko 18% anketiranih sudija u Holandiji

nije sigurno u pogledu navedene tvrdnje, dok je taj procenat u Norveškoj oko 10% anketiranih sudija.

IX. Odgovornost

U pogledu indikatora odgovornosti, u nastavku je dat pregled važnih aspekata odgovornosti pravosuđa. Naime, pitnja obuhvaćena anketom odnose se na pridržavanje sudija etičkih standarda, dok se druga dva aspekta odnose na način na koji pravosudne vlasti rješavaju nedolično ponašanje sudija, te korupciju u pravosuđu.

grafikon br. 25. Pridržavanje sudija etičkih standard

Kada je u pitanju indikator „ponašanje sudija u skladu sa etičkim standardima“, razlike između pravosuđa su relativno male. Prosjek anketiranih zemalja iznosi 6% ispitanika koji se ne slažu sa tvrdnjom da se sudije pridržavaju etičkih standarda.

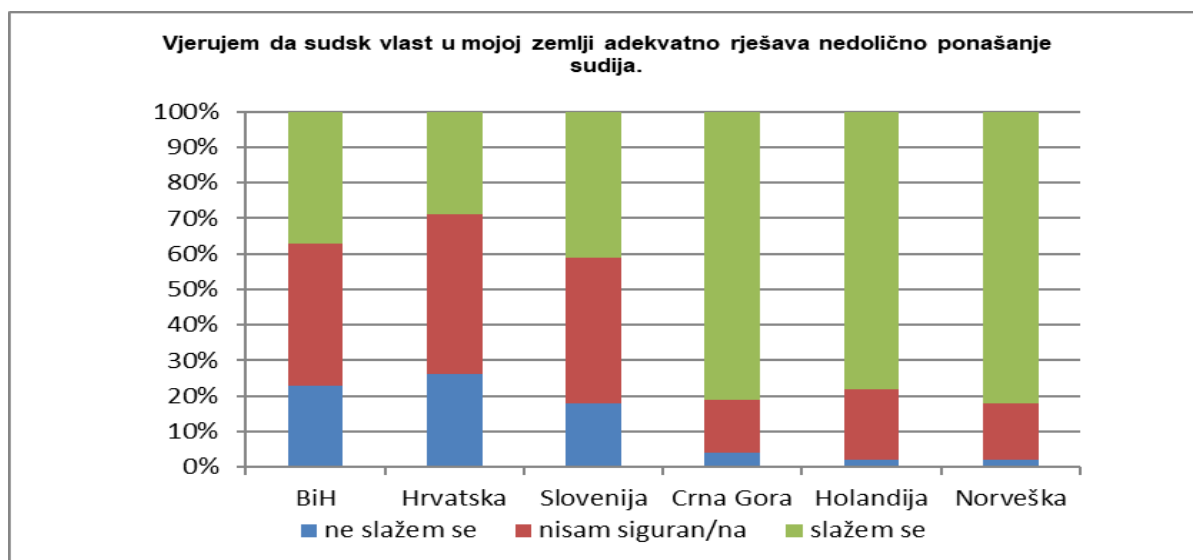
U Bosni i Hercegovini, oko 11% sudija ne slaže se sa tvrdnjom da se sudije u BiH pridržavaju etičkih standarda, dok oko 39% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

Kada su u pitanju zemlje regiona, najmanji procenat je zabilježen u Crnoj Gori, gdje se svega 1% sudija ne slaže sa tvrdnjom da se sudije pridržavaju etičkih standarda, dok oko 16% nije sigurno u pogledu navedenog. Za razliku od Crne Gore, u Hrvatskoj taj procenat iznosi 13% sudija koji se ne slažu sa prethodno navedenom tvrdnjom, dok oko 39% nije sigurno u pogledu navedenog. U Sloveniji je zabilježen procenta od oko 10% anketiranih sudija koji

smatraju da se sudije ne pridržavaju etičkih standarda, dok oko 34% nije sigurno u pogledu istaknute tvrdnje.

Norveška i Holandija, u pogledu navedenog indikatora, spadaju u krug zemalja koje smatraju da se sudije ponašaju u skladu sa etičkim standardima. Naime, svega 1% anketiranih sudija se ne slaže sa prethodno navedenom tvrdnjom, dok između 5% i 10% nije sigurno u pogledu navedenog.

grafikon br. 26. Adekvatno rješavanje nedoličnog ponašanja sudija

U pogledu uspješnosti sudske vlasti da adekvatno rješava nedolično ponašanje sudija, dobijeni rezultati se znatno razlikuju među pravosudnim sistemima anketiranih zemalja. S tim u vezi, iz Izvještaja se uočava da u Španiji, Portugalu i Bosni i Hercegovini mnogi ispitanici smatraju da sudska vlast ne rješava na adekvatan način nedolično ponašanje sudija (Španija=38%, Portugal=23% i Bosna i Hercegovina=23%).

Slijedom prethodno navedenog, u Bosni i Hercegovini oko 23% sudija smatra da sudska vlast ne rješava adekvatno nedolično ponašanje sudija, dok oko 40% nije sigurno u pogledu navedenog.

U Zemljama regiona zabilježeni su sljedeći rezultati:

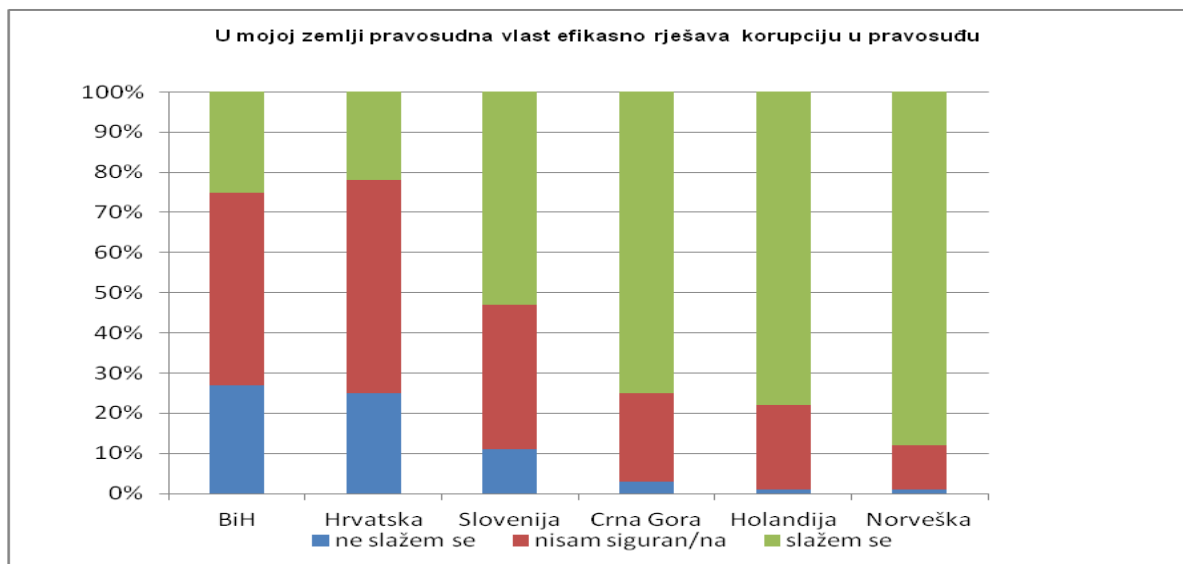
- U Hrvatskoj oko 26% sudija smatra da sudska vlast ne rješava na adekvatan način nedolično ponašanje sudija, dok oko 45% anketiranih sudija nije sigurno u pogledu navedenog

- U Sloveniji oko 18% sudija ne slaže se sa tvrdnjom da sudska vlast na adekvatan način rješava nedolično ponašanje sudija, dok oko 41% nije sigurno u pogledu navedenog.
- U Crnoj Gori svega oko 4% sudija smatra da sudska vlast ne rješava na adekvatan način nedolično ponašanje sudija, dok od ukupnog broja anketiranih sudija oko 15% sudija se izjasnilo da nije sigurno u pogledu postojanja navedene tvrdnje.

U Holandiji i Norveškoj svega oko 2% sudija ne slaže se sa prethodno navedenom tvrdnjom, dok oko 20% u Holandiji, odnosno oko 16% u Norveškoj nije sigurno u pogledu navedenog.

Kada je u pitanju efikasno suzbijanje korupcije u pravosuđu, iz Izvještaja proizilazi da su zemlje sa najlošijim rezultatima Bosna i Hercegovina (27%), Hrvatska (26%), Bugarska (21%), te Rumunija (23%)

grafikon br. 27. Postupanje sa korupcijom od strane sudske vlasti

Iz prethodno navedenog grafikona proizilazi da, oko 27% sudija u Bosni i Hercegovini ne slaže se sa tvrdnjom da sudska vlast efikasno rješava korupciju u pravosuđu. S druge strane, oko 48% sudija nije sigurno u pogledu navedenog, što ukazuje na činjenicu da svega oko 25% anketiranih sudija smatra da pravosudna vlast adekvatno rješava korupciju u pravosuđu.

U pogledu zemalja regiona, u Hrvatskoj oko 25% sudija ne slaže se sa prethodno navedenom tvrdnjom, dok je taj procenat u Sloveniji i Crnoj Gori niži, i iznosi 11% (Slovenija) i 3% (Crna Gora).

Lošim rezultatima doprinosi i znatan procenat anketiranih sudija koji nisu sigurni u pogledu tvrdnje da sudska vlast efikasno rješava korupciju u pravosuđu. Kako je prethodno navedeno, u našoj zemlji, procenat sudija koji imaju takvo mišljenje je oko 48%, dok je u Hrvatskoj taj procenat oko 53%, u Sloveniji oko 36% i Crnoj Gori oko 22%.

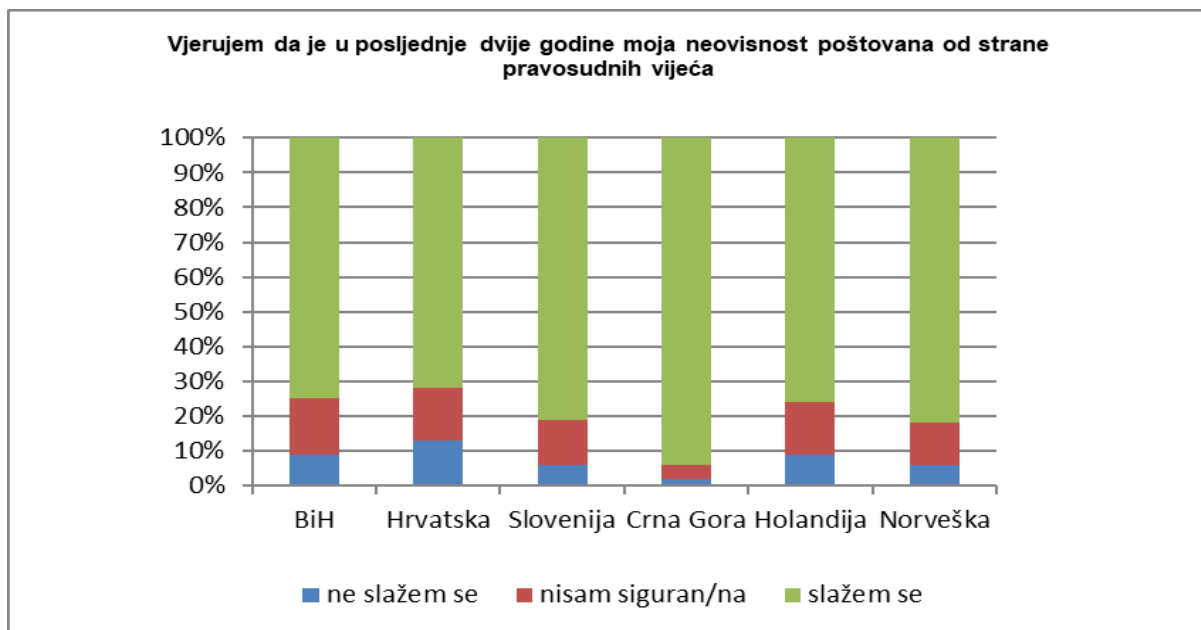
U pogledu navedenog indikatora, rezultati provedene ankete u Holandiji i Norveškoj pokazuju da se svega oko 1% sudija ne slaže sa tvrdnjom da pravosudna vlast na efikasan način rješava korupciju u pravosuđu. Pored navedenog, u poređenju sa rezultatima u našoj zemlji i zemljama regiona, u Holandiji i Norveškoj niži je postotak i sudija koji nisu sigurni u pogledu navedene tvrdnje, a iznosi oko 20% anketiranih sudija u Holandiji, te oko 11% u Norveškoj.

X. Poštivanje neovisnosti sudija

Neovisnost sudija je važan elemenat u demokratijama zasnovanim na vladavini prava. Funkcionisanje takvog sistema u velikoj mjeri ovisi od interakcije triju državnih vlasti, a posebno poštivanja koje oni uzajamno pokazuju za ulogu onog drugoga. U slučaju pravosuđa, to se prije svega odnosi na uvažavanje/poštovanje neovisnosti sudije od strane niza zainteresiranih stranaka kao što su sudska tijela, stranke u postupku i njihovi pravni zastupnici, kao i drugi državni organi i (društveni) mediji. S tim u vezi, brojke iz Izvještaja pokazuju da sudije smatraju da se njihova neovisnost manje poštuje od strane drugih državnih vlasti i medija, nego od strane pravosudnih tijela i stranaka u postupku.

U pogledu indikatora poštivanja neovisnosti sudija, u Izvještaju su pojedinačno prikazani rezultati za različite zainteresirane stranke, a kako slijedi:

grafikon br. 28. Poštivanje sudske neovisnosti od strane pravosudnih vijeća

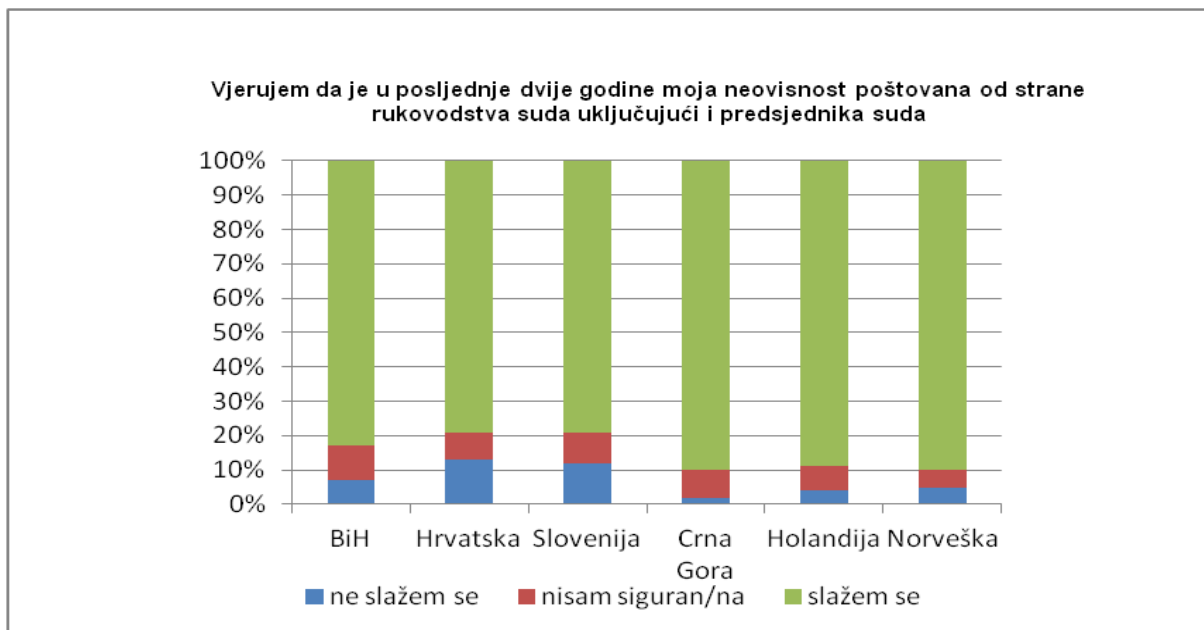
U pogledu navedenog, u Bosni i Hercegovini oko 9% sudija smatra da u posljednje dvije godine njihova neovisnost nije poštovana od strane pravosudnog vijeća (VSTV-a), dok oko 16% njih nije sigurno u pogledu navedenog.

U Hrvatskoj taj postotak je nešto veći, i iznosi oko 13% sudija koji se ne slažu sa tvrdnjom da je njihova neovisnost u posljednje dvije godine poštovana od strane pravosudnog vijeća, dok oko 15% nije sigurno u pogledu navedenog. U Sloveniji i Crnoj Gori taj procenat je niži, i iznosi oko 6% anketiranih sudija u Sloveniji, odnosno oko 2% u Crnoj Gori. Oko 13% sudija u Sloveniji izjasnilo se da nije sigurno u pogledu navedene tvrdnje, dok je u Crnoj Gori taj procenat oko 4%.

Kada je u pitanju Holandija, dobijeni rezultati pokazuju da je procenat sudija koji smatraju da njihova neovisnost nije poštovana od strane pravosudnog vijeća približno isti onom koji je zabilježen u našoj zemlji (oko 9% sudija, te oko 15% sudija koji nisu sigurni u navedeno). Za razliku od Holandije, u Norveškoj taj procenat je nešto niži i iznosi oko 6% anketiranih sudija koji smatraju da njihova neovisnost nije poštovana od pravosudnog vijeća, odnosno oko 12% anketiranih sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

Ukoliko posmatramo prosijek svih anketiranih država, oko 10% sudija se ne slaže sa tvrdnjom da je njihova neovisnost, u posljednje dvije godine, poštovana od strane pravosudnih vijeća, dok oko 12% nije sigurno u pogledu navedenog.

grafikon br. 29. Poštovanje sudske neovisnosti od strane rukovodstva suda (uključujući i predsjednika suda)

Uvidom u predmetni Izvještaj uočava se da je prosijek anketiranih država u pogledu navedenog indikatora oko 9%, što ukazuje na činjenicu da se sudije osjećaju podjednako poštovane od strane pravosudnih vijeća i rukovodstva suda.

U pogledu navedenog indikatora, u Bosni i Hercegovini oko 7% sudija smatra da njihova neovisnost u posljednje dvije godine nije poštovana od strane rukovodstva suda, uključujući i predsjednika suda, dok oko 10% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

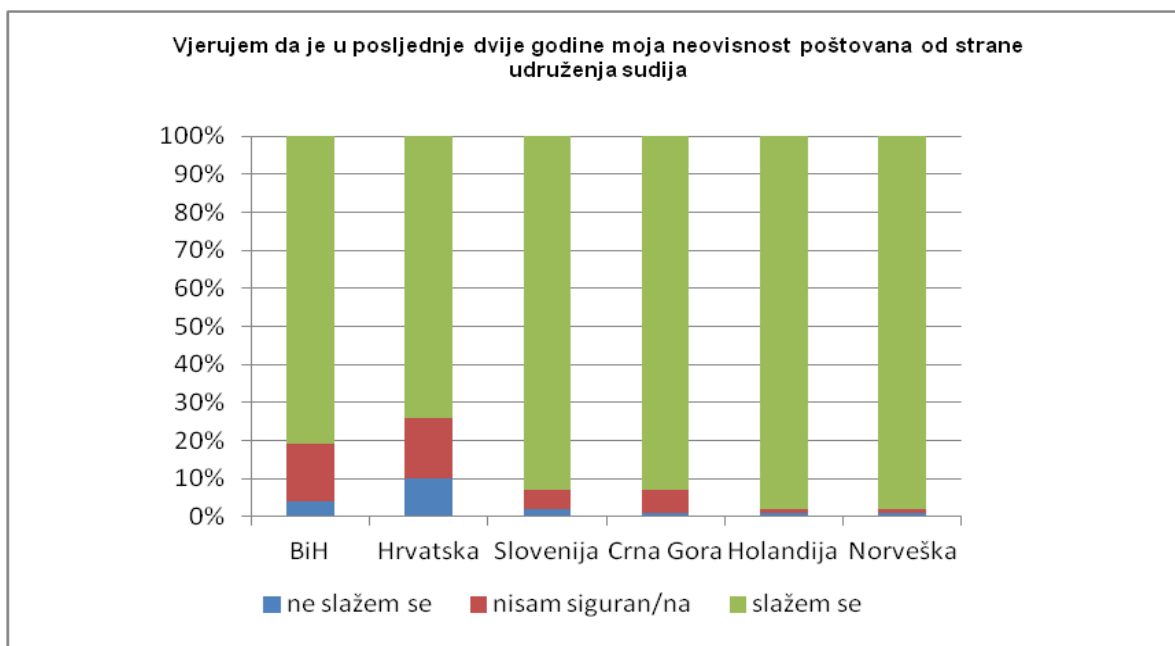
U Hrvatskoj taj procenat iznosu oko 13%, u Sloveniji oko 12%, dok je u Crnoj Gori svega oko 2% sudija, a što ukazuje na visok stepen poštivanja sudske neovisnosti od strane rukovodstva suda. Procenat sudija koji nisu sigurni u pogledu navedene tvrdnje ne prelazi

više od 10% anketiranih sudija niti ujednoj od navedenih zemalja (Hrvatska= oko 8%, Slovenija=oko 9%, Crna Gora= oko 8%).

U Norveškoj i Holandiji oko 5% sudija smatra da njihova neovisnost nije poštovana od strane rukovodstva suda, dok oko 5% anketiranih sudija u Norveškoj, te oko 7% u Holandiji nije sigurno u pogledu navedenog.

Najveći procenat sudija koji se ne slaže sa tvrdnjom da je njihova neovisnost u posljednje dvije godine poštovana od strane rukovodstva suda, zabilježen je u Portugalu (oko 24%).

grafikon br. 30. Poštovanje sudske neovisnosti od strane udruženja sudija

U pogledu predmetnog indikatora prikazanog u grafikonu iznad, rezultati istraživanja pokazuju da oko 4% sudija u Bosni i Hercegovini smatra da se njihova neovisnost ne poštuje od strane udruženja sudija, dok oko 15% nije sigurno u pogledu navedenog.

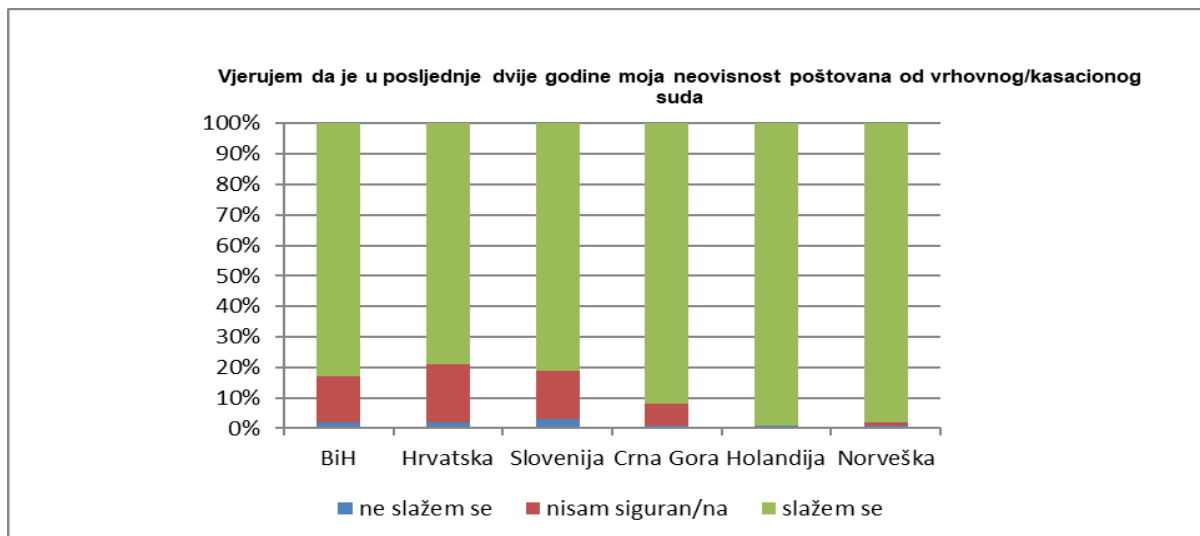
U zemljama regiona zabilježeni su sljedeći rezultati:

- U Hrvatskoj oko 10% sudija smatra da se njihova neovisnost ne poštuje od strane udruženja sudija, dok oko 16% nije sigurno

- U Sloveniji taj procenat iznosi oko 2% sudija koji se ne slaže sa navedenom tvrdnjom, te 5% onih koji nisu sigurni u pogledu poštovanja lične neovisnosti od strane udruženja sudija
- U Crnoj Gori procenat sudija koji se ne slaže sa navedenom tvrdnjom je 1%, dok oko 6% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

U Norveškoj i Holandiji zabilježen je nizak procenat sudija koje smatraju da se njihova neovisnost ne poštuje od strane udruženja sudija, i to svega 1% anketiranih sudija, dok također 1% nije sigurno u pogledu navedenog.

grafikon br. 31. Poštovanje sudske neovisnosti od strane vrhovnog/kasacionog suda

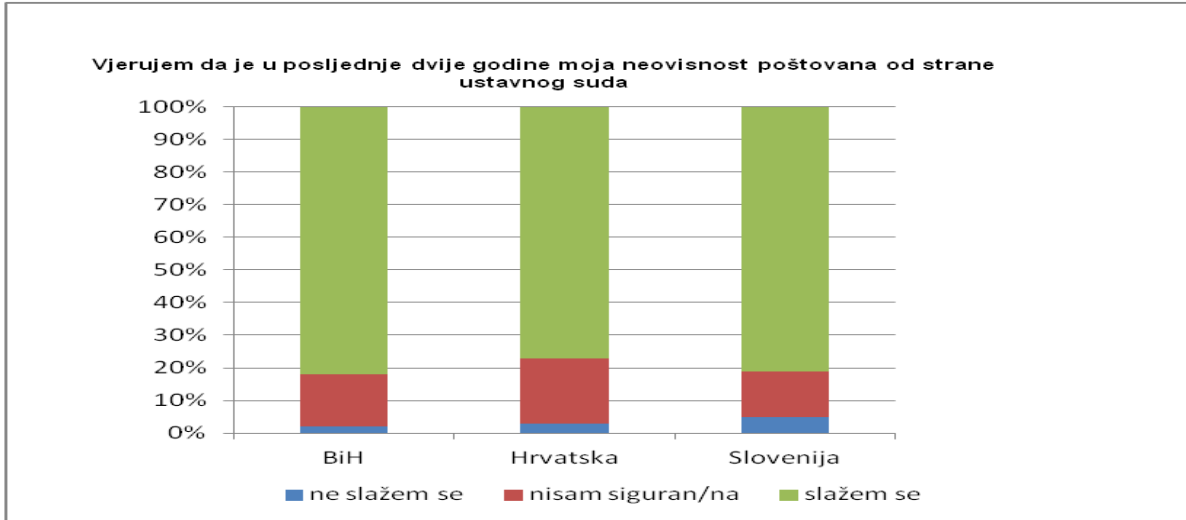
Ukupan prosjek anketiranih država pokazuje da relativno mali broj, oko 5% sudija, smatra da se njihova neovisnost ne poštuje od strane vrhovnog/kasacionog suda.

Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, svega oko 2% sudija se ne slaže sa tvrdnjom da se njihova neovisnost poštuje od strane vrhovnog suda, dok oko 15% nije sigurno u pogledu navedenog.

U zemljama regiona mišljenje sudija je skoro identično mišljenju sudija naše zemlje. Naime, u Hrvatskoj oko 2%, u Sloveniji oko 3%, te u Crnoj Gori oko 1% anketiranih sudija ne slaže se sa tvrdnjom da je njihova neovisnost poštovana od strane vrhovnog/kasacionog suda, dok je prosjek onih koji nisu sigurni u pogledu navedenog oko 19% (u Hrvatskoj), oko 16% (u Sloveniji), te oko 7% u Crnoj Gori.

U Holandiji i Norveškoj svega 1% sudija smatra da njihova neovisnost u posljednje dvije godine nije poštovana od strane vrhovnog/kasacionog suda, dok oko 1% anketiranih sudija u Norveškoj nije sigurno u pogledu navedenog.

grafikon br. 32. Poštovanje sudske neovisnosti od strane ustavnog suda

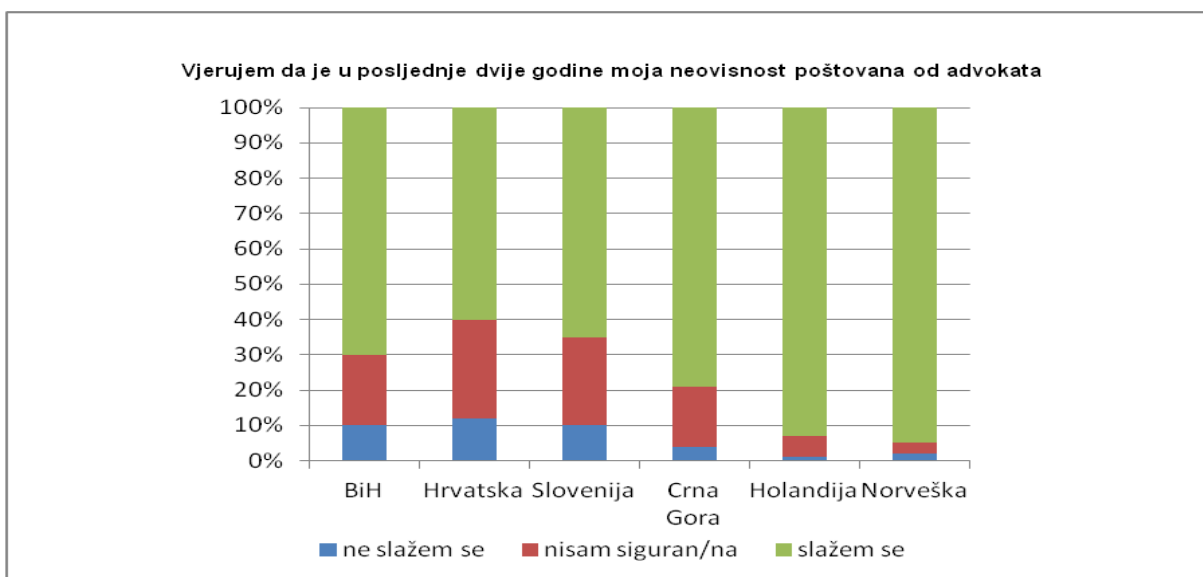

Posmatrajući ukupan prosijek svih anketiranih država, iz Izveštaja proizilazi da oko 6% anketiranih sudija smatra da se njihova neovisnost ne poštuje od ustavnog suda.

U pogledu navedenog indikatora, u Bosni i Hercegovini svega oko 2% sudija smatra da se njihova neovisnost ne poštuje od strane ustavnog suda, dok oko 16% nije sigurno u pogledu navedenog.

Slično mišljenje sudija zabilježeno je i u Hrvatskoj, gdje oko 3% sudija se ne slaže sa navedenom tvrdnjom, dok oko 20% nije sigurno u pogledu navedenog. U Sloveniji taj procenat iznosi oko 5% anketiranih sudija koji su iskazali neslaganje sa navedenom tvrdnjom, dok oko 14% nije sigurno u pogledu istaknutog.

grafikon br. 33. Poštovanje sudske neovisnosti od strane advokata

Posmatrajući ukupan prosjek svih anketiranih država, iz Izvještaja proizilazi da oko 8% anketiranih sudija smatra da se njihova neovisnost ne poštuje od strane advokata.

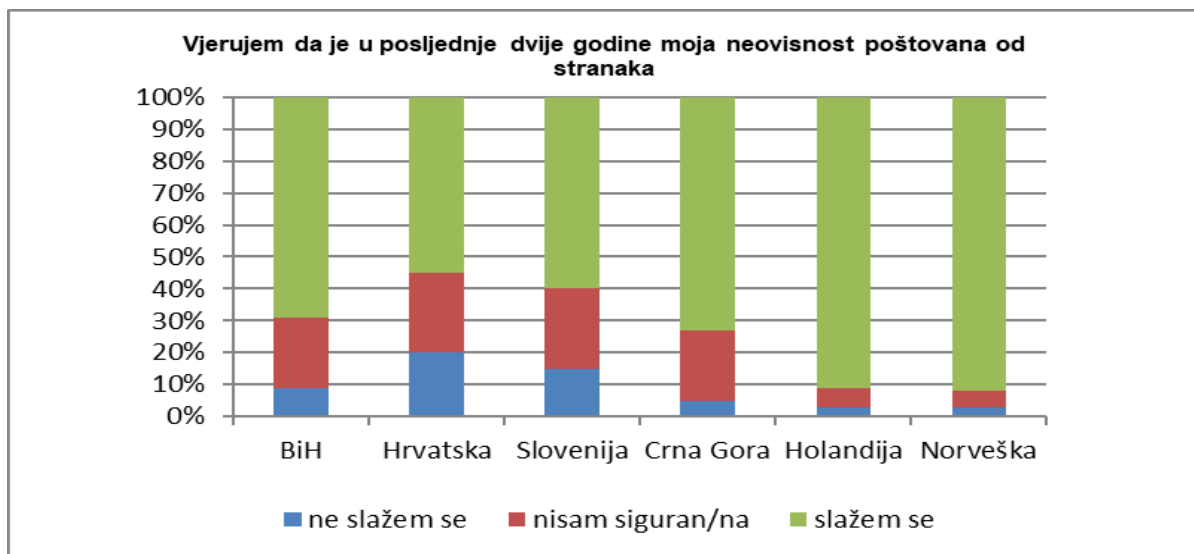
Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, oko 10% sudija ne slaže se sa tvrdnjom da se njihova neovisnost poštuje od strane advokata, dok oko 20% sudija nije sigurno u pogledu navedene tvrdnje.

U zemljama regiona najveći procenat neslaganja sa prethodno navedenom tvrdnjom zabilježen je u Hrvatskoj oko 12% sudija, nakon čega slijede Slovenija sa oko 10%, te Crna Gora sa oko 4% sudija koji su iskazali neslaganje sa navedenom tvrdnjom. U pogledu sudija koji nisu sigurni u navedenu tvrdnju, njihov procenat se kreće od oko 28% Hrvatska, oko 25% Slovenija, te oko 17% Crna Gora.

U pogledu Holandije i Norveške, rezultati ankete su pokazali da je u istima zabilježeno manje od 5% sudija koji smatraju da se njihova neovisnost ne poštuje od strane advokata (Holandija oko 1%, te Norveška oko 2%).

Zemlje sa najvećim procentom percepcije sudija o nepostojanju poštovanja sudske neovisnosti od strane advokata su: Italija (oko 20% sudija), Latvija (oko 20% sudija), te Portugal (sa oko 18% sudija).

grafikon br. 34. Poštovanje sudske neovisnosti od strane stranaka

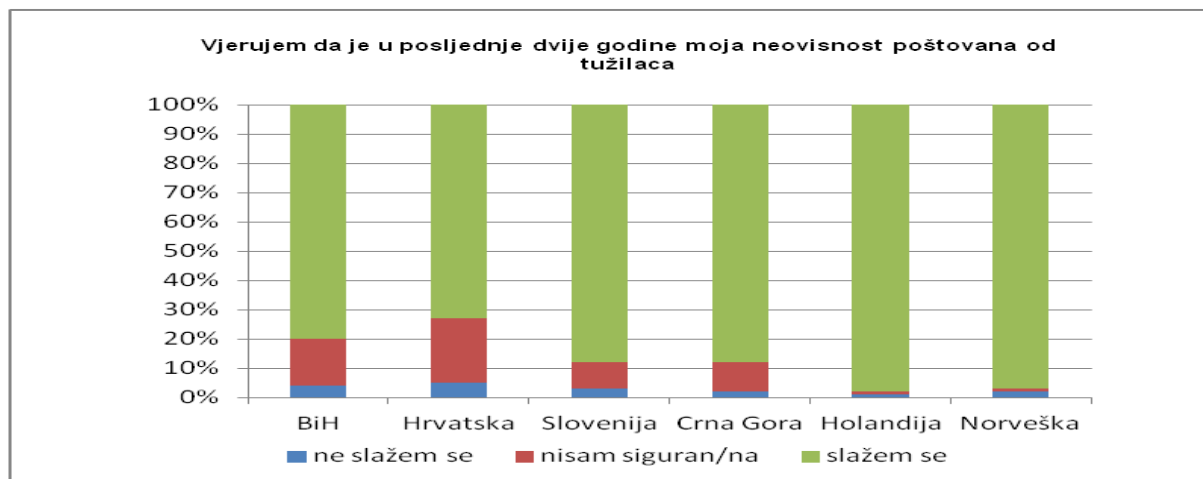
Posmatrajući ukupan prosjek anketiranih država, iz Izvještaja proizilazi da oko 10% sudija se ne slaže sa tvrdnjom da se njihova neovisnost poštuje od strane stranaka.

Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, oko 9% sudija je shvatanja da se njihova neovisnost ne poštuje od strane stranaka, dok njih oko 22% nije sigurno u pogledu navedene tvrdnje.

U pogledu zemalja regiona, iz dobijenih rezultata proizilazi da Hrvatska spada u red zemalja sa najvećim procentom sudija koji su mišljenja da se njihova neovisnost ne poštuje od strane stranaka, čak 20%, dok oko 25% ispitanika nije sigurno u pogledu navedenog. U Sloveniji taj procenat je nešto niži i iznosi oko 15% anketiranih sudija koji se ne slažu sa navedenom tvrdnjom, odnosno 25% sudija koji nisu sigurni u navedenu tvrdnju. Za razliku od navedenih država, u Crnoj Gori je zabilježen najniži procenat sudija koji se ne slaže sa navedenom tvrdnjom, njih oko 5%, odnosno oko 20% sudija koje nisu sigurne u pogledu navedenog.

U zemlje sa najnižim procentom spadaju Holandija i Norveška, gdje oko 3% sudija smatra da se njihova neovisnost ne poštuje od strane stranaka, dok oko 6% sudija u Holandiji i oko 5% u Norveškoj nije sigurno u pogledu navedenog pitanja.

grafikon br. 35. Poštovanje sudske neovisnosti od strane tužilaca

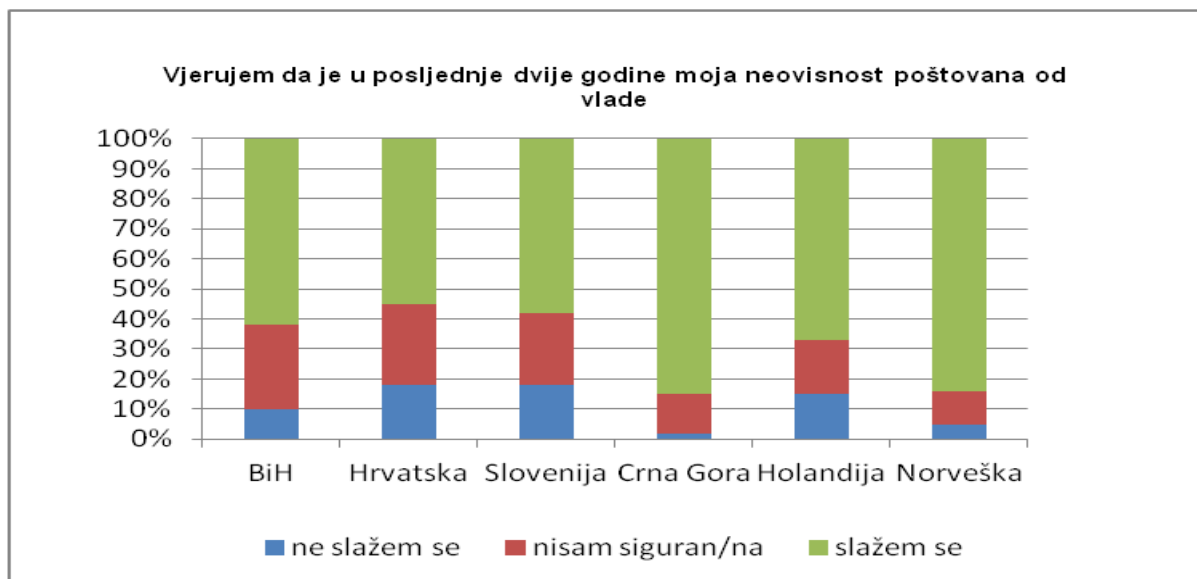
Analizom rezultata provedene ankete uočava se da je prosjek svih anketiranih država, a u pogledu navedenog indikatora, oko 4% sudija koji smatraju da se njihova neovisnost ne poštuje od strane tužioca, dok njih oko 10% nije sigurno u pogledu navedenog.

Kada je u pitanju navedeni indikator, analizom dobijenih odgovora utvrđeno je da u Bosni i Hercegovini oko 4% sudija smatra da tužioci ne poštuju njihovu neovisnost, dok oko 16% njih nije sigurno u navedenu tvrdnju.

Slični rezultati su dobijeni i za zemlje regiona, gdje oko 5% sudija u Hrvatskoj, oko 3% u Sloveniji, te oko 2% u Crnoj Gori smatra da tužioci ne poštuju njihovu neovisnost. Kada je u pitanju procenat sudija koji nisu sigurni u pogledu navedene tvrdnje, isti iznosi oko 22% u Hrvatskoj, oko 10% u Sloveniji, te oko 9% u Crnoj Gori.

Kada su u pitanju Holandija i Norveška, od ukupnog broja anketiranih sudija manje od 5% smatra da tužioci ne poštuju njihovu neovisnost (oko 1% sudija u Holandiji, te oko 2% u Norveškoj), dok se svega oko 2% anketiranih izjasnilo da nije sigurno.

grafikon br. 36. Poštovanje sudske neovisnosti od strane vlade

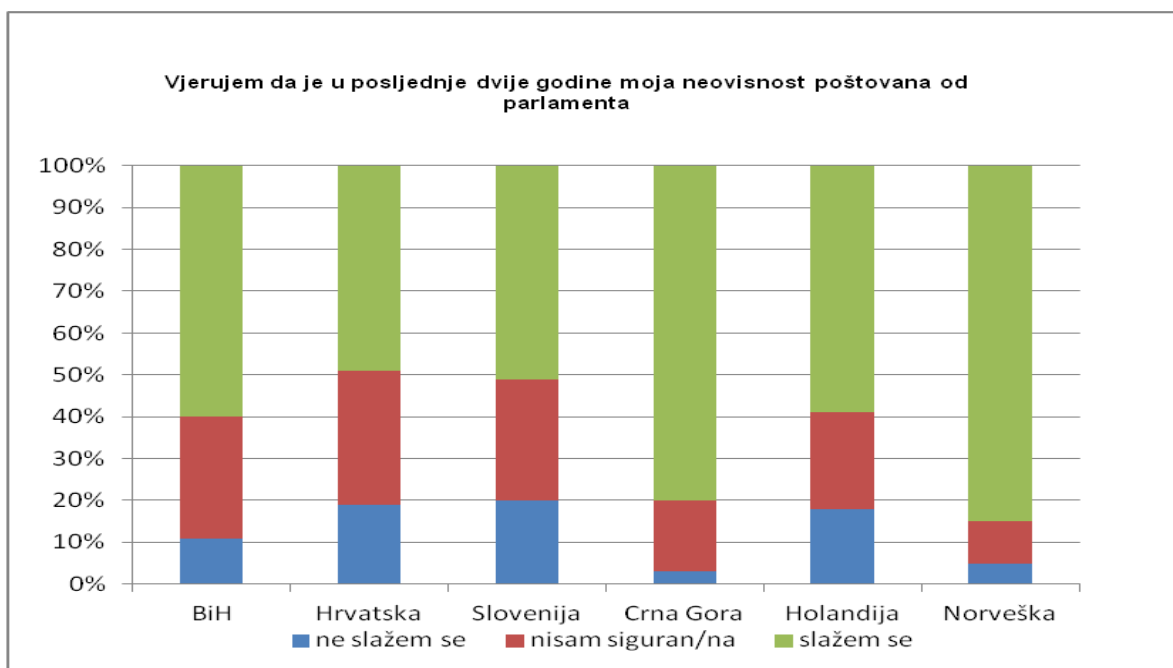
U pogledu indikatora prikazanog u prethodnom grafikonu, rezultati iz Izvještaja pokazuju da sudije smatraju da se njihova neovisnost manje poštuje od strane vlade, nego od drugih sudskih tijela i stranaka u postupku. Naime, ukupan prosjek svih anketiranih država pokazuje da oko 25% sudija smatra da vlada ne poštuje njihovu neovisnost, dok oko 20% nije sigurno u pogledu navedenog.

Iz predmetnog Izvještaja proizilazi da u Bosni i Hercegovini oko 10% anketiranih sudija smatra da vlada ne poštuje njihovu neovisnost, dok oko 28% sudija nije sigurno u pogledu navedenog.

Za razliku od naše zemlje, u Hrvatskoj i Sloveniji oko 18% anketiranih sudija se ne slaže sa tvrdnjom da vlada poštuje njihovu neovisnost, dok više od oko 25% sudija nije sigurno u pogledu navedenog. Za razliku od Hrvatske i Slovenije, u Crnoj Gori svega oko 2% sudija smatra da vlada ne poštuje njihovu neovisnost, dok oko 13% nije sigurno u istaknuto.

Visok procenat percepcije sudija u pogledu nepoštovanja njihove neovisnosti od strane vlade zabilježen je u Holandiji, gdje oko 15% sudija smatra da takvo poštovanje ne postoji, dok je u Norveškoj znatno niži i iznosi svega oko 5% sudija. Kada su u pitanju sudije koje nisu sigurne u navedenu tvrdnju, u Holandiji je zabilježen procenat od oko 20% anketiranih sudija, a u Norveškoj od oko 10%.

grafikon br. 37. Poštovanje neovisnosti sudija od strane parlamenta

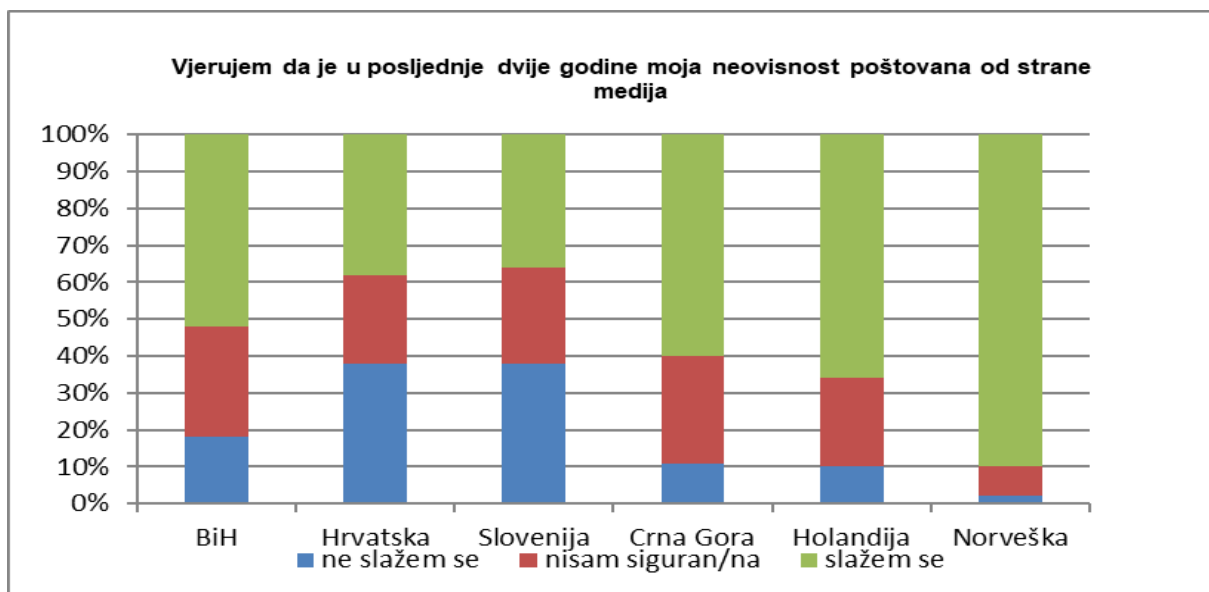
Kada je u pitanju poštovanje neovisnosti sudske vlasti od strane parlamenta, iz Izvještaja proizilazi da je ukupan prosjek anketiranih država oko 25% sudija koji smatraju da se njihova neovisnost ne poštuje od strane navedenog aktera, dok oko 22% nije sigurno u pogledu navedenog.

S tim u vezi, u Bosni i Hercegovini oko 11% sudija smatra da se njihova neovisnost ne poštuje od strane parlamenta, dok njih oko 29% nije sigurno u pogledu navedenog.

Kada su u pitanju zemlje regiona, u Hrvatskoj oko 19% sudija smatra da se njihova neovisnost ne poštuje od strane parlamenta, dok u Sloveniji takvo mišljenje ima oko 20% sudija, a u Crnoj Gori oko 3% anketiranih sudija. U pogledu sudija koji nisu sigurni u navedenu tvrdnju, procenti su nešto veći, i iznose oko 32% anketiranih sudija u Hrvatskoj, oko 29% u Sloveniji, te oko 17% u Crnoj Gori.

Također, u poređenju sa našom zemljom, u Holandiji je zabilježen veći procenat sudija (oko 18%) koji smatraju da parlament ne poštuje njihovu neovisnost. S druge strane, u Norveškoj taj procenat iznosi oko 5% anketiranih sudija. Kada su u pitanju sudije koje nisu sigurne u postojanje navedne tvrdnje, u Holandiji je zabilježen procenat od oko 23% takvih sudija, dok u Norveškoj taj procenat iznosi oko 10%.

grafikon br. 38. Poštovanje sudske neovisnosti od strane medija

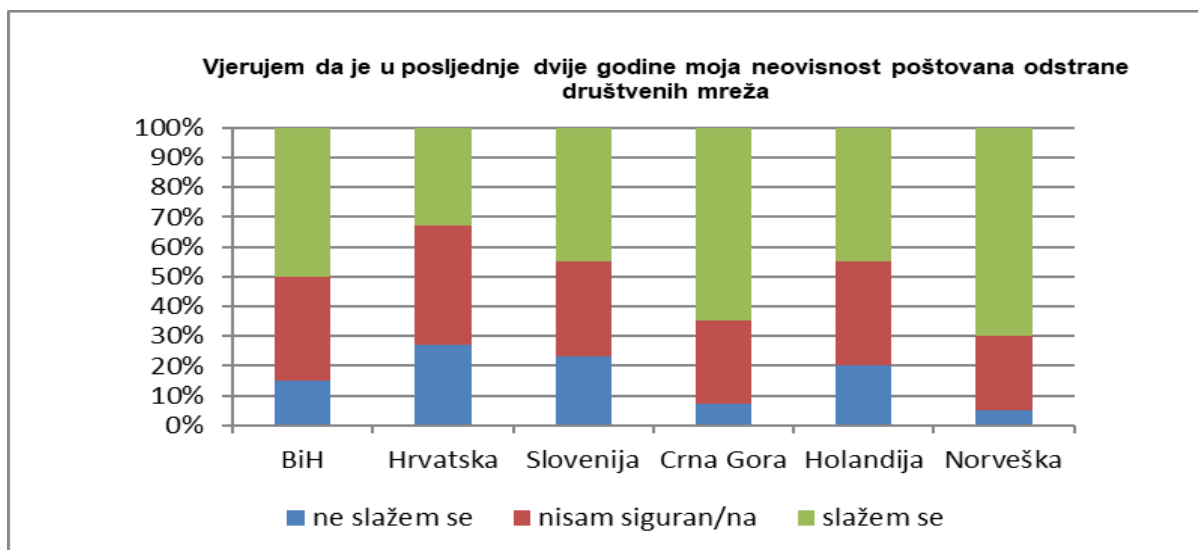
Uvidom u Izvještaj uočava se da su anketirane zemlje iskazale mišljenje da je sudska neovisnost u najmanjoj mjeri poštovana od strane medija. Naime, oko 30% sudija od ukupnog prosjek svih anketiranih država, smatra da mediji ne poštuju njihovu neovisnost, dok njih oko 23% nije sigurno u pogledu navedenog.

Slijedom navedenog, u Bosni i Hercegovini oko 18% sudija smatra da mediji ne poštuju njihovu neovisnost, dok njih oko 30% nije sigurno u pogledu navedenog.

Za razliku od naše zemlje, u Hrvatskoj i Sloveniji taj procenat je znatno veći i iznosi oko 38% sudija koji smatraju da mediji ne poštuju njihovu neovisnost, dok između 24% i 26% nije sigurno u pogledu navedenog. Sa prethodno navedenom tvrdnjom, da se sudska neovisnost poštuje od strane medija, slaže se manje od 40% anketiranih sudija.

Kada je u pitanju Crna Gora, oko 11% sudija se ne slaže sa tvrdnjom da mediji poštuju njihovu neovisnost, dok za razliku od toga, nije zanemariv broj onih koji nisu sigurni u pogledu navedenog (oko 29% anketiranih sudija).

U zemlje sa relativno niskim postotkom neslaganja sa tvrdnjom o poštovanju sudske neovisnosti od strane medija, ubrajaju se Holandija (sa oko 10%), te Norveška (sa oko 2% anketiranih sudija). S druge strane, oko 24% sudija od ukupnog broja anketiranih u Holandiji, te oko 8% u Norveškoj, nije sigurno u pogledu navedene tvrdnje.

Kao i kod prethodnog indikatora, brojke iz Izveštaja pokazuju da sudije smatraju da se njihova neovisnost manje poštuje od strane društvenih mreža nego od strane sudskih tijela i stranka u postupku. S tim u vezi, ukupan prosjek anketiranih država iznosi oko 25% sudija koji su iskazali neslaganje sa prethodno navedenom tvrdnjom, dok njih oko 37% nije sigurno u pogledu istog.

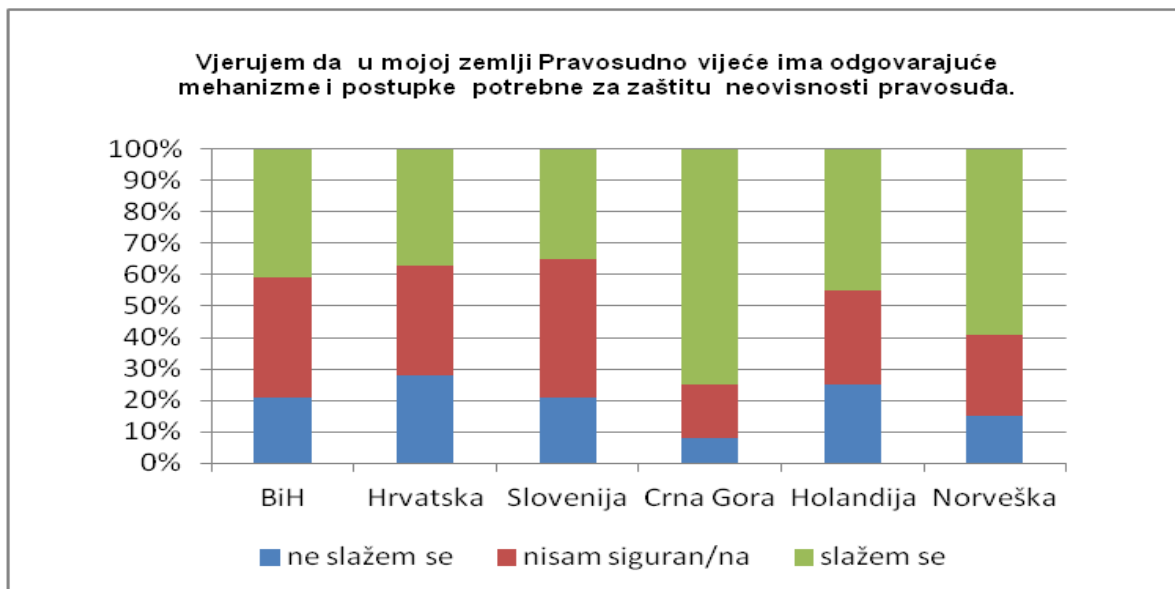
Vodeći se prethodno navedeni, procenat percepcije sudija u Bosni i Hercegovini u pogledu poštovanja njihove neovisnosti od strane društvenih mreža je, oko 15% sudija koji se ne slažu sa tvrdnjom da društvene mreže poštuju njihovu neovisnost, te oko 35% sudija koji nisu sigurni u pogledu navedenog.

Za razliku od naše zemlje, u Hrvatskoj i Sloveniji zabilježen je veći procenat sudija koji smatraju da društvene mreže ne poštuju njihovu neovisnost i to, u Hrvatskoj oko 27%, (odnosno oko 40% sudija koji nisu sigurni u pogledu navedenog), te u Sloveniji oko 23% sudija (odnosno oko 32% sudija koji nisu sigurni). S druge strane, iako se u Crnoj Gori svega oko 8% sudija ne slaže sa tvrdnjom da društvene mreže poštuju njihovu neovisnost, bitno je istaći da je procenat onih koji nisu sigurni u pogledu navedenog oko 30%, a što ukazuje na važnost navedenog indikatora.

Također, dobijeni podaci su pokazali da u Holandiji oko 20% sudija smatra da njihovu neovisnost ne poštuju društvene mreže, dok oko 35% nije sigurno u pogledu navedenog. Poređenjem dva prethodna indikatora, uticaja medija i društvenih mreža na neovisnost sudija, uočava se da je veći procenat sudija koji smatraju da se njihova neovisnost ne poštuje od strane društvenih mreža.

Kada je u pitanju Norveška, oko 5% sudija se ne slaže sa tvrdnjom da društvene mreže poštuju njihovu neovisnost, dok oko 25% njih nije sigurno u pogledu navedenog.

grafikon br. 40. Mehanizmi pravosudnih vijeća za zaštitu neovisnosti pravosuđa

U pogledu navedenog indikatora ukupan prosjek svih anketiranih država iznosi oko 22% sudija koji se ne slažu sa tvrdnjom da pravosudna vijeća imaju adekvatne mehanizme za zaštitu neovisnosti pravosuđa, dok je procenat onih koji nisu sigurni u pogledu navedenog oko 35%.

Slijedom navedenog, u Bosni i Hercegovini oko 21% sudija iskazalo je negativan stav prema tvrdnji da Vijeće posjeduje odgovarajuće mehanizme i postupke za zaštitu sudske neovisnosti. O važnosti ovog pitanja za bh pravosuđe govori i podatak da oko 38% sudija nije sigurno u pogledu postojanja adekvatnih mehanizama za zaštitu neovisnosti pravosuđa.

Kada su u pitanju zemlje regiona, dobijeni rezultati pokazuju da je mišljenje sudija u pogledu navedenog indikatora slično kao i u našoj zemlji. Izuzetak čini Crna Gora u kojoj svega oko 8% sudija smatra da pravosudno vijeće nema adekvatne mehanizme za zaštitu neovisnosti pravosuđa. Za razliku od Crne Gore, procenat sudija koji imaju negativan stav prema navedenoj tvrdnji u Hrvatskoj iznosi oko 28%, a u Sloveniji oko 21%. Za razliku od naše zemlje, u Sloveniji je veći procenat sudija (oko 44%) koji nisu sigurni u pogledu tvrdnje da pravosudno vijeće raspolaže ovom vrstom mehanizama.

Od ukupnog broja anketiranih sudija, oko 25% sudija u Holandiji, te oko 15% sudija u Norveškoj smatra da pravosudna vijeća ne raspolažu sa adekvatnim mehanizmima zaštite neovisnosti pravosuđa, dok je procenat onih koji nisu sigurni oko 30% u Holandiji i oko 26% u Norveškoj.

Iz navedenih rezultata proizilazi da je pitanje postojanja mehanizama za zaštitu neovisnosti pravosuđa od strane pravosudnih vijeća jedno od važnijih pitanja koje je potrebno razmotriti.

XI. Zaključci

U pogledu provedene ankete, iz Izvještaja proizilazi da je Bosna i Hercegovina zadovoljila potreban minimum od 15% anketiranih sudija u odnosu na ukupan broj sudija.

U nastavku je dat pregled zaključaka dobijenih analizom predmetne ankete:

1. Na skali od 10 bodova sudije ocjenjuju neovisnost sudija u Bosni i Hercegovini sa oko 7 bodova
2. Na skali od 0 do 10 bodova sudije su ocijenile svoju ličnu neovisnost između 8 i 8,5 bodova.
3. Kada su u pitanju uslovi rada kao potencijalni faktor uticaja na neovisnost sudija, a uzimajući u obzir procenat sudija koji su izrazili negativan stav prema uticaju navedenog indikatora u BiH, rezultati ankete pokazuju da su pitanja uticaja broja predmeta na neovisnost sudija, te resursa suda, pitanja koja je poželjno razmotriti.
4. U pogledu pitanja o sprovođenju presuda koje su u suprotnosti sa interesima vlade, rezultati ankete pokazuju da su sudije u Bosni i Hercegovini iskazale negativan stav prema tvrdnji da se takve presude obično provode (oko 31% anketiranih sudija). Naime od ukupno 25 anketiranih država, Bosna i Hercegovina je među 4 države (zajedno sa Mađarskom, Italijom i Litvanijom) sa najvećim procentom anketiranih sudija koje smatraju da se presude protiv interesa vlade obično ne provode.
5. Nedostatak poštovanja sudske neovisnosti od strane drugih državnih vlasti i medija pokazalo se kao važno pitanje koje treba razmatrati. S tim u vezi, kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, anketirane sudije su iskazale stav da je njihova neovisnost najmanje poštovana od strane medija i društvenih mreža (preko 15% sudija), a zatim od vlada, parlamenta, advokata (preko 10% sudija).
6. Kada je u pitanju indikator odgovornost, iako sudije generalno vjeruju da se njihove kolege pridržavaju etičkih standarda, Bosna i Hercegovina spada u red zemalja gdje je navedeno pitanje potrebno detaljnije razmotriti, a to zbog visokog procenta anketiranih sudija koji nisu sigurni u pogledu navedene tvrdnje. Naime, oko 39% sudija nije sigurno u pogledu tvrdnje da se sudije u BiH pridržavaju etičkih standarda (11% anketiranih smatra da se sudije ne pridržavaju etičkih standarda).
7. U pogledu uspješnosti sudske vlasti da adekvatno rješava nedolično ponašanje sudija, iz Izvještaja proizilazi da BiH zajedno sa Španijom i Portugalom čini zemlje u kojima najveći broj ispitanika smatra da sudska vlast ne rješava na adekvatan način nedolično ponašanje sudija, te se ovo pitanje postavlja kao jedan od izazova bh pravosuđa (Španija=38%, Portugal=23% i Bosna i Hercegovina=23%).
8. U pogledu indikatora imenovanja i napredovanja, u Bosni i Hercegovini 38% sudija smatra da se prvo imenovanje ne zasniva isključivo na sposobnostima i iskustvu, čime se Bosna i Hercegovina ubraja u grupu zemalja u kojima je, prema Izvještaju ENCJ-a, potrebno navedeno pitanje razmotriti. Među navedenim zemljama su još i Hrvatska (64%), Mađarska (49%).
9. U pogledu efikasnog suzbijanja korupcije u pravosuđu, iz Izvještaja proizilazi da Bosna i Hercegovina, zajedno sa Hrvatom, Bugarskom i Rumunijom čini zemlje sa najvećim procentom sudija koji smatraju da sudska vlast ne suzbija na efikasan način korupciju u pravosuđu (Bosna i Hercegovina (27%), Hrvatska (26%), Bugarska (21%), te Rumunija (23%)). Potrebi detaljnijeg razmatranja navedenog pitanja

doprinosi i znatan procenat anketiranih sudija koji nisu sigurni u pogledu tvrdnje da sudska vlast efikasno rješava korupciju u pravosuđu (oko 48% anketiranih sudija)

XII. Generalni zaključci iz Izvještaja ENCJ-a

U pogledu provedene ankete, u Izvještaju se navodi da je ista provedena uspješno zahvaljujući, kako naporima članica i posmatrača ENCJ-a, tako i sudijama koji su se odazvali u velikom broju. Rezultati ankete daju informacije o stanju neovisnosti pravosuđa u Evropi.

U nastavku je dat pregled glavnih zaključaka:

1. Na skali od 10 bodova sudije ocjenjuju neovisnost sudija u njihovoj zemlji u prosjeku između 6,5 i 9,8
2. Dvije države su pokazale veliko povećanje u ocjeni njihove neovisnosti u odnosu na prvo istraživanje iz 2015. godine: Španija i Slovačka. Dvije zemlje su pokazale veliki pad: Portugal i Rumunija. Treba napomenuti da Poljska nije učestvovala u istraživanju, dok je Mađarska učestvovala po prvi puta. Rezultati drugih zemalja su otprilike isti.
3. Razmatrajući odgovore na sva pitanja, Mađarska i Rumunija posebno se suočavaju sa ozbiljnim problemima u nizu pitanja o neovisnosti.
4. U mnogim pravosudnim sistemima sudije kritiziraju odluke o ljudskim resursima koje se odnose na sudije, a posebno one koje se tiču imenovanja i napredovanja. U anketi se po prvi put pravi razlika između imenovanja na nižestepene sudove i imenovanja na vrhovni sud/kasacioni sud. Ovo razlikovanje pokazalo se važnim, budući da obje vrste imenovanja povlače mnogo kritika, mada se rezultati često razlikuju od države do države. Imenovanje na vrhovni sud/kasacioni sud smatra se najproblematičnijim u mnogim državama.
5. Mnoge sudije su veoma kritične u pogledu uslova rada i vjeruju da to utiče na njihovu neovisnost. Opterećenje sudskim predmetima, te sudski resursi predstavljaju veliku zabrinutost u mnogim zemljama, a koja se znatno povećala u odnosu na prethodnu anketu. Također, pitanja vezana za plate, penzije i starosnu granicu za odlazak u penziju postaju znatno ozbiljnija.
6. Dodato je novo pitanje u vezi sa sprovođenjem presuda koje su u suprotnosti sa interesima vlade. Navedeno pitanje pokazalo se kao problem u mnogim državama širom Evrope.
7. Mnoge sudije doživljavaju, sve više, i nedostatak poštovanja njihove neovisnosti od strane drugih državnih vlasti i medija. Vrlo je vjerovatno da je to povezano sa prethodne dvije tačke. U različitim pravosudnim sistemima više od 40% ispitanika smatra da vlast ne poštuje sudsku neovisnost: Bugarska, Mađarska, Italija, Latvija, Portugal, Rumunija i Engleska i Vels. Općenito, samo nekoliko sudija smatra da na njihovu neovisnost negativno utiču institucije sudske uprave i sudovi.
8. Dodana su tri pitanja o odgovornosti. Iako sudije generalno vjeruju da se njihove kolege pridržavaju etičkih standarda, oni su u nekoliko zemalja Istočne Evrope, te u Španiji i Portugalu pokazali više kritika u pogledu mehanizama za borbu protiv nedoličnog ponašanja sudija, te za borbu protiv korupcije u pravosuđu.